

TYT

DİN KÜLTÜRÜ DEFTERİ

İÇİNDEKİLER

Önsöz.....	2
------------	---

1. BİLGİ VE İNANÇ

1.1. İslam'da Bilgi Kaynakları.....	3
1.2. İslam İnancında İmanın Mahiyeti.....	4
1.3. Kur'an'dan Mesajlar: İsrâ 36. Ayet Ve Mülk 23. Ayet.....	4

2. DİN VE İSLAM

2.1. Dinin Tanımı Ve Kaynağı.....	4
2.2. İnsanın Doğası Ve Din.....	5
2.3. İman Ve İslam ilişkisi.....	5
2.4. İslam İnancın Esaslarının Özellikleri.....	5
2.5. Kur'an'dan Mesajlar: Nisâ Suresi, 136. Ayet.....	5

3. İSLAM VE İBADET

3.1. İslam'da İbadet Ve Kapsamı.....	5
3.2. İslam'da İbadetin Amacı Ve Önemi.....	6
3.3. İslam'da İbadet Yükümlülüğü.....	6
3.4. İslam'da İbadetlerde Temel İlkeler.....	7
3.5. İslam'da İbadet Ahlak ilişkisi.....	7
3.6. Kur'an'dan Mesajlar: Bakara Suresi 177. Ayet.....	7

4. GENÇLİK VE DEĞERLER

4.1. Değerler Ve Değerlerin Kaynağı.....	7
4.2. Gençlerin Kişilik Gelişiminde Değerlerin Yeri Ve Önemi.....	8
4.3. Temel Değerler.....	8
4.4. Kur'an'dan Mesajlar: İsrâ Suresi 23-29. Ayetler.....	9

5. GÖNÜL COĞRAFYAMIZ

5.1. İslam Medeniyeti Ve Özellikleri.....	9
5.2. İslam Medeniyetinin Farklı Coğrafyalardaki İzleri.....	10
5.3. Kur'an'dan Mesajlar: Hucurât Suresi 13. Ayet.....	13

6. ALLAH, İNSAN İLİŞKİSİ

6.1. Allah İnancı Ve İnsan.....	14
6.2. Allah'ın Varlığı Ve Birliği.....	14
6.3. Allah'ın İsim Ve Sıfatları.....	15

6.4. Kur'an-ı Kerim'de İnsan Ve Özellikleri.....	16
6.5. İnsanın Allah ile İrtibatı.....	16
6.6. Kur'an'dan Mesajlar: Rûm Suresi 18-27. Ayetler.....	17

7. HZ. MUHAMMED VE GENÇLİK

7.1. Kur'an-ı Kerim'de Gençler.....	17
7.2. Bir Genç Olarak Hz. Muhammed.....	18
7.3. Hz. Muhammed Ve Gençler.....	19
7.4. Bazı Genç Sahabiler.....	19
7.5. Kur'an'dan Mesajlar: Âl-i İmrân Suresi 159. Ayet.....	21

8. DİN VE HAYAT

8.1. Din Ve Aile.....	22
8.2. Din, Kültür Ve Sanat.....	22
8.3. Din Ve Çevre.....	23
8.4. Din Ve Sosyal Değişim.....	23
8.5. Din Ve Ekonomi.....	24
8.6. Din Ve Sosyal Adalet.....	24
8.7. Kur'an'dan Mesajlar: Âl-i İmrân Suresi 103-105. Ayetler.....	25

9. AHLAKİ TUTUM VE DAVRANIŞLAR

9.1. İslam Ahlakının Konusu Ve Gayesi.....	25
9.2. İslam Ahlakının Kaynakları.....	25
9.3. Ahlak Ve Terbiye ilişkisi.....	25
9.4. İslam Ahlakında Yerilen Bazı Davranışlar.....	26
9.5. Kur'an'dan Mesajlar: Hu-Curât Suresi 11-12. Ayetler.....	27

10. İSLAM DÜŞÜNCESİNDE İTİKADİ, SİYASİ VE FİKHİ YORUMLAR

10.1. Dinî Yorum Farklılıklarının Sebepleri.....	27
10.2. Dinî Yorumlarla İlgili Bazı Kavramlar.....	28
10.3. İslam Düşüncesinde İtikadi Ve Siyasi Yorumlar.....	28
10.4. İslam Düşüncesinde Fikhi Yorumlar.....	30
10.5. Kur'an'dan Mesajlar: Nisâ Suresi 59. Ayet.....	32

ÖNSÖZ

Sevgili Öğrenciler,
Elinizdeki bu defter, TYT Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersinin ünite ve konuları dikkate alınarak öğrencilerimizin Üniversite sınavına yardımcı kaynak olması amacıyla hazırlanmıştır.

Sadece TYT konularını barındıran bu esrin yazılmasında Kur'an-ı Kerim, Hadis, 9. Sınıf ve 10. Sınıf Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Ders Kitapları, Dini Terimler Sözlüğü, Diyanet İslam Ansiklopedisi, Türk Dil Kurumu Sözlük, Wikipedia ve daha pek çok kaynaklardan faydalanılmıştır. Bilginin hangi kaynaktan alındığı da kısaltılmış bir şekilde parantez içinde belirtilmiştir. Defterin sonunda ise kaynakçalar Dipnot şeklinde gösterilmiştir. Sadece kavramlar ve tanımları üzerine ağırlık verilerek maddeler halinde kısa bilgilerle konu özetlenmeye çalışılmıştır.

İlk 5 ünite 9. Sınıf Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi konularını kalan 5 ünite de 10. Sınıf Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi konularını içermektedir. Ayetlerle ilgili konularda ayetler yerine o ayetlerde verilmek istenen konu veya kavram üzerine yoğunlaşarak özet hale getirilmiştir.

TYT Din Kültürü soruları daha çok paragraf ağırlıklı olduğu için paragrafta geçen kavramların önceden biliniyor olması çok önemlidir. Dini Kavramlar bilinmeden paragraftaki soruların yorumlanması mümkün değildir. Kavramları bilmek paragrafın ana temasını anlamanızı hızlandıracaktır. Defterimiz, bu amaca öncelik verilerek hazırlanmıştır. Konunun çarpıcı yönlerine ışık tutan bilgiler de ihmal edilmemiştir.

"Ya öğreten ya öğrenen, ya dinleyen ya da ilmi seven ol. Fakat sakın beşincisi olma; (bunların dışında kalırsan) helâk olursun."

hadisinin düsturuyla okul hayatınızda ve tüm çalışma hayatınızda başarılar dilerim.

1. BİLGİ VE İNANÇ

1.1. İSLAM'DA BİLGİ KAYNAKLARI

İslam: Allah tarafından peygamberlerin sonuncusu Hz. Muhammed'e vahiy yolu ile bildirilerek bütün insanlığa gönderilen son ve hak din, Müslümanlık demektir. (DTS, s. 176)

Bilgi: Geçerliliği veya doğruluğu varsayılacak şekilde mümkün olan en yüksek gerçek demektir. (Wiki, bilgi)

Bilimsel Bilginin Özellikleri:

1. Nesneldir.
2. Evrenselidir.
3. Akla ve mantığa dayalıdır.
4. Birikimli olarak ilerler.
5. Sistemli ve düzenlidir.
6. Eleştiriye açıktır. (Wiki, bilgi)

Felsefî Bilginin Özellikleri:

1. Subjektiftir.
2. Eleştiricidir.
3. Akla dayalıdır.
4. Sorunları aklın süzgecinden geçirir.
5. Açıklamalarında bitmişlik ya da kesinlik yoktur.
6. Sistemli, düzenli ve birleştirilmiş bir bilgidir. (Wiki, bilgi)

İslam'da Bilginin Kaynakları 3'tür:

*Selim Akıl

*Doğru Haber

*Salim Duyular

A- SELİM AKIL: Sağduyu, hüküm ve kararlarında doğruyu yanlıştan, iyiyi kötünden ayırma yetisidir. (DTS, s. 12)

Sorumlu olmanın 2 ögesi vardır:

1-Akıl (Selim Akıl) 2- irade (Cüz-i irade)

B- SADIK HABER: Doğru haber demektir. İslam'da doğru haber Vahiy ve Hadis'tir.

Vahiy: Peygamberlere gelen ilahi bilgiye denir.

Tasdik: İman etme, gönülden bağlanma demektir.

Salih Amel: Allah rızası için yapılan tüm güzel davranışlara denir.

Mütevâtir Haber/Hadis: Yalan üzerinde birleşmeleri mümkün olmayan topluluklar tarafından rivayet edilen hadislere mütevâtir haber/hadis denir. (DTS, s. 269)

Sünnet: Hz. Peygamber'in * Sözlere (hadis), * Fiilleri (davranışları) * Takrirlerine (sahabelerinin yapmış olduğu olumlu davranışları onaylamasına) sünnet denir.

C- SALİM DUYULAR: Sağlıklı, sağlam ve işlevini yerine getiren duyu organlarına denir.

Sezgi: Bir düşüncenin doğrudan doğruya ve birdenbire kavranmasına denir. (DİA, hads)

Rüya: Uyku sırasında gördüğümüz düşü ifade eder.

Keşif: Bir şeyin olacağını önceden anlamak, tahmin etmek demektir. (TDK, keşif)

İlham: Feyiz yoluyla insanın kalbine ulaştırılan bilgiye denir. (DİA, ilham)

Doğru Bilgiye Ulaşma: İçinde şüphe barındırmayan kesin bilgiye doğru bilgi denir. (DK, s.22)

İslam'da doğru bilginin (Yakîn) aşamaları şunlardır:

a- İlme'l-yakîn: Kesin olan aklî ve naklî delillerin ifade ettiği bilgiye denir. (DİA, ilme'l yakîn)

b- Ayne'l-yakîn: Gözlem yoluyla elde edilen ve doğruluğu apaçık olan bilgi manasında bir terim. (DİA, ayne'l-yakîn)

c- Hakka'l-yakîn: İç duyu veya iç tecrübe yoluyla ulaşılan ve kesinlik bakımından en son merhaleyi teşkil eden doğru bilgi. (DİA, hakka'l-yakîn)

İlmihal: İslam dininin temel dinî bilgilerini içeren el kitaplarının genel adıdır. (DİA, ilmihal)

1.2. İSLAM İNANCINDA İMANIN MAHİYETİ

İman (İnanç, İtikad): Son peygamber Hz. Muhammed'e ve O'na gelen vahyi gönülden kabul ve tasdik etmeye denir.

Küfür: Örtme, gizleme, Allah'ın, varlığını inkâr etme, İslam'ın hak din olduğunu kabul etmeme. (DTS, s. 211)

Kâfir: inkâr eden kişiye denir.

İslam: Kurtuluşa erme, güven, selamette olma. Allah tarafından Hz. Muhammed'e vahiy yolu ile bildirilerek bütün insanlığa gönderilen son ve hak din, Müslümanlık. (DTS, s. 176)

Müslüman: İslam'a giren kişiye denir.

Amel: irade veya tercihe dayanan her türlü davranış demektir.

Taklidi İman: Araştırmadan ve delillere dayanmadan çevrenin yönlendirmesiyle oluşan imana denir. (DK, s. 29)

* Zayıftır. * Hemen sarsılabilir.

Tahkikî iman: Delillere, araştırmaya ve kavramaya dayalı imana denir. (DK, s. 29)

* Güçlüdür. * Hemen sarsılmaz.

1.3. KUR'AN'DAN MESAJLAR: İSRÂ 36. AYET VE MÜLK 23. AYET

Meal: Kur'an ayetlerinin kelimesi kelimesine değil de biraz ekşiğiyle başka bir dile çevrilmesine denir. (DTS, s. 226)

Tefsir: Kur'an-ı Kerim ayetlerinin manalarını açıklama ve yorumlama demektir. (DTS, s. 356)

İsrâ 36. Ayet Ve Mülk 23. Ayetten Çıkarılacak Dersler:

1. İnsanın bir olaya kesin hüküm vermeden önce ciddi araştırma yapması gerekir.
2. Sosyal ilişkilerde zanla hareket etmekten kaçınmalıyız. Gıybet ve söz taşımak gibi olumsuz davranışlara neden olabilir.
3. Allah'ın verdiği nimetlerin şükrünü yine kendi cinsiyile eda edebilmeliyiz. Örneğin;

* Aklın nimeti düşünmektir.

* Vücudun nimeti oruçtur.

* Servetin nimeti infaktır.

* Bilginin nimeti öğretmektir.

* Vatanın nimeti onu korumaktır vs. (DK, s. 31)

2. DİN VE İSLAM

2.1. DİNİN TANIMI VE KAYNAĞI

Din: Akıl sahiplerini kendi istek ve hür iradeleri ile hayırlı olan şeylere sevk eden ilahî kurallar bütününe denir. (DTS, s. 60)

Uluhiyyet: ilahlık, tanrılık, ibadet edilen demektir. (DTS, s. 371)

Ubudiyyet: Allah'ın rızasını elde edebilmek için emirlerini içtenlikle yerine getirip yasaklarından kaçınmaya denir. (DTS, s. 371)

* Kur'an-ı Kerim'de **din** kavramı 92 yerde geçmektedir.

Kur'an-ı Kerim'de Din Kelimesinin Bazı Anlamları:

- Ceza (karşılık), Kıyamet, Ahiret

- İtaat, Hâkimiyet, Boyun eğme

- Teslimiyet, Kulluk, İbadet

- Kanun, Şeriat, Millet

Tevhid: Allah'ı zatında, sıfatlarında ve fiillerinde birleme, tek ve eşsiz olduğuna inanmak demektir. (DTS, s. 365)

Nübüvvet: Peygamberlik, nebilik, elçilik, risalet yani vahyi insanlara anlatma makamı demektir. (DTS, s. 287)

Ahiret: Dünya hayatından sonra başlayıp ebediyen devam edecek olan ikinci hayata denir. (DİA, ahiret)

Ahlak: İnsanın yaratılışından gelen özelliklerle davranış sergilemesi demektir. İyi ya da kötü olabilir. (DTS, s. 9)

İbadet: Kulun Allah'a karşı sevgi, saygı ve bağlılığını gösteren duygu, düşünce ve davranışlara denir. (DİA, ibadet)

Dinin Tanımına Farklı Yaklaşımlar

* “Din bir cemaatin meydana gelmesini sağlayan âyin ve inançlar sistemidir.” (Emile Durkheim / Sosyolog)

* “Din, dua, kurban ve inançla kendini gösteren bir arzudur.” (Feurbach / Filozof) (DK, s. 43)

2.2. İNSANIN DOĞASI VE DİN

* İnsan inanma ihtiyacı olan bir varlıktır.

* Din, insanın anlam arayışına rehberlik yapar.

* İnsanlar Allah’a inanacak özellikte yaratılmışlardır.

* “(Resulüm!) Sen yüzünü hanîf olarak dine, Allah insanları hangi fitrat üzere yaratmış ise ona çevir. Allah'ın yaratışında değişme yoktur. İşte dosdoğru din budur; fakat insanların çoğu bilmezler.” (Rûm, 30)

Fitrat: İnsanın doğuştan sahip olduğu bütün özelliklere denir. (DİA, fitrat)

Haniflik: İnsan tabiatına (fitrata) en uygun olan tevhid dinine denir. (DK, s. 45) Bu dine uyan kişiye **Hanif** denir.

2.3. İMAN VE İSLAM İLİŞKİSİ

İman ile İslam Arasındaki Farklar:

* İman kalple ilgilidir, İslam davranışlarla ilgilidir.

* İman kalben tasdiktir, İslam dil ile ikrardır.

* İman güvenmektir, İslam teslimiyettir.

* Bedeviler, 'İman ettik' dediler. De ki: 'Siz iman etmediniz; ancak 'İslam (Müslüman veya teslim) olduk deyin. İman henüz kalplerinize girmiş değildir. Eğer Allah'a ve Resûlü'ne itaat ederseniz, O, sizin amellerinizden hiçbir şeyi eksiltmez. Şüphesiz Allah çok bağışlayandır, çok esirgeyendir. (Hucurat, 14)

2.4. İSLAM İNANÇ ESASLARININ

ÖZELLİKLERİ

İmanın Şartları:

1. Allah’a iman

2. Meleklerle iman

3. Peygamberlere iman

4. Kitaplara iman

5. Ahirete iman

6. Kaza ve Kadere iman

İslam İnanç Esaslarının Özellikleri:

1) İnsan fitratına uygundur.

2) Akla ve mantığa uygundur.

3) Kaynağı insan değil vahiydir.

4) Kişi iradesine bırakılmıştır.

5) Korku ile ümit arasında itidalli bir hayat sunar.

6) Gayba ait bilgiler verir.

Kelime-i Tevhid: “Lailahe illallah Muhammedur Rasulüllah”, “Allah’tan başka ilah yoktur, Muhammed Allah’ın Resulüdür.”

Esmâ-i Hüsnâ: Allah’ın en güzel isimleri demektir.

2.5. KUR’AN’DAN MESAJLAR: NİSÂ SURESİ,

136. AYET

Ayetin İniş Sebebi

* Medineli Yahudi din adamları: “Ey Allah’ın Resulü biz, sana, kitabına, Musa’ya, Tevrat’a ve Üzeyr’e iman ediyoruz. Fakat bunların dışındaki kitapları ve peygamberleri tanımıyor ve kabul etmiyoruz.” dediler. Peygamberimiz: “Hayır, Allah’a, bütün peygamberlerine, Muhammed’e ve kitabı Kur’an’a ve ondan önceki her kitaba iman ediniz.” dedi. Bu olay üzerine bu ayet indi ve Yahudiler Müslüman oldular. (DK, s. 52)

3. İSLAM VE İBADET

3.1. İSLAM’DA İBADET VE KAPSAMI

Farz İbadetler: Allah’ın Kur’an’da yapılmasını kesin emrettiği ibadetlere denir.

* Namaz

* Oruç

* Zekât

* Hac vs.

Vacip İbadetler: Allah’ın kesin emretmediği halde dinen yapılması zorunlu olan ibadetlere denir.

* Kurban * Vitir namazı

* Fitre * Bayram namazı vs.

Nafile (Sünnet) İbadetler: Peygamberimizin adet olarak yaptığı ve tavsiye ettiği ibadetlere denir.

* Teheccüd namazı * Kuşluk namazı

* Muharrem orucu * Sadaka vs.

Salih Amel: Allah rızası için yapılan tüm güzel davranışlara denir.

* Salih amelin tamamı ibadettir.

Abit: Kulluk eden, ibadet eden demektir. (İnsan, Kul, Köle) (DTS, s. 3)

Mabut: Kulluk edilen, ibadet edilen demektir. (Allah) (DTS, s. 219)

Mabet: Kulluk edilen, ibadet edilen yer demektir. (Cami, Mescid) (DTS, s. 219)

3.2. İSLAM'DA İBADETİN AMACI VE ÖNEMİ

* İbadetin amacı Allah'ın rızasını kazanmaktır.

* Allah'a ibadet insanı diğer varlıklara karşı köle olmaktan korur.

* İnsanın iradesini kuvvetlendirir ve onu sorumluluk sahibi yapar.

* İbadetler insanda şükür duygusu kazandırır.

* İnsanı Allah'a yaklaştırır. Allah ile bağı kopmaz.

3.3. İSLAM'DA İBADET YÜKÜMLÜLÜĞÜ

Mükellef: Dinin emir ve yasakları karşısında sorumlu bulunan erkek ve kadın demektir. (DTS, s. 258)

Ef'al-i Mükellefin: Mükelleflerin fiilleri demektir. Dinen sorumlu olan insanların davranışlarına denir. (DİA, Ef'al-i Mükellefin) Şunlardır:

1. Farz	2. Vacip
3. Sünnet	4. Mendup
5. Mubah	6. Mekruh
7. Haram	

1. FARZ

Allah'ın Kur'an'da yapılmasını kesin emrettiği ibadetlere denir. 2'ye ayrılır. Farz-ı Ayn ve Farz-ı Kifâye

Farz-ı Ayn: Dinen sorumlu sayılan her Müslümanın yapması gereken davranışlardır. (DK, s. 64)

* Beş vakit namaz * Ramazan orucu

* Zekât * Hac vs.

Farz-ı Kifâye: Bazı Müslümanların yapmasıyla diğerlerinin üzerinden sorumluluğun kalktığı ibadetlere denir. (DK, s. 64)

* Cenaze namazı * İlim * Hafızlık

* İyiliği emretmek, kötülükten sakındırmak vs.

Not: Farzı inkâr eden dinden çıkar.

2. VACİP

Allah'ın kesin emretmediği halde dinen yapılması zorunlu olan ibadetlere denir.

* Sadaka-i Fıtır (Fitre) * Vitir namazı

* Bayram namazları * Kurban vs.

3. SÜNNET

Peygamberimizin farz ve vacip dışında adet olarak yaptığı ve tavsiye ettiği ibadetlere denir. (DK, s. 65) 2'ye ayrılır. Sünnet-i müekkede ve Sünnet-i gayr-i müekkede

a) Sünnet-i Müekkede: Peygamberimizin farz ve vacip dışında sürekli olarak yaptığı ve çok az terk ettiği ibadetlere denir. Yapmayan kınanır. (DK, s. 65)

* Sabah namazının sünneti

* Öğle namazının ilk ve son sünnetleri

* Cemaatle namaz kılması

* Ezan – kamet

* Selamlaşmak vs.

b) Sünnet-i Gayr-i Müekkede: Peygamberimizin farz ve vacip dışında bazen yaptığı ve bazen de terk ettiği ibadetlere denir. Yapmayan kınanmaz. (DK, s. 65)

* İkinci ve yatsı namazının ilk sünnetleri vs.

4. MENDUP

* Dinen zorunlu olmadan istenen ve terkedilmesi halinde kınanmayan işlere denir. Diğer adı **Müstehap'tır**. (DK, s. 66)

- * Kuşluk namazı
- * Teheccüd namazı
- * Ramazan dışındaki nafil oruçlar vs.

5. MUBAH

Yapıp yapmamakta serbest bırakılan fiillere denir. Helal ya da Caiz kavramlarıyla beraber kullanılır. (DK, s. 66)

Caiz: Dinen yapılması uygun olan şeylere denir.

Helal: Dinen yasak olmayan her şeye denir. Haramın zıddıdır.

* Dinen yasaklanmayan her şey mubahtır, caizdir ya da helaldir.

- * Maç yapmak
- * Araba sürmek
- * Yüzmek
- * Yemek vs.

Not: Mubahta ölçülü olma koşulu vardır aksi takdirde israfa girer ve günahtır.

6. MEKRUH

Dinen yapılması hoş görülme-yen şeylere denir.

- * Sarımsak yiyip camiye gitmek
- * Abdest alırken suyu israf etmek
- * Mubah olan şeyleri israf ederek yapmak vs.

7. HARAM

Allah'ın Kur'an'da yapılmasını kesin olarak yasakladığı fiillere denir.

- * Allah'a şirk koşmak
- * Haksız şekilde cana kıymak
- * Domuz eti yemek
- * Kan içmek vs.

3.4. İSLAM'DA İBADETLERDE TEMEL İLKELER

A) Kur'an Ve Sünnete Uygunluk

- * Namaz, oruç, zekât ve hac gibi ibadetler Kur'an'da emredilmiştir.
- * Bu ibadetlerin nasıl yapılacağı anlatılmıştır.

* Peygamberimiz (sav) namaz, oruç, zekât ve hac gibi ibadetlerin nasıl yapılacağını bize göstererek öğretmiştir.

* “Namazı benden gördüğünüz şekilde kılın.” (Hadis-i Şerif)

Bidat: Peygamberimizin (sav) sünnetinde bulunmayan ama sonradan dine giren ve din gibi algılanan ritüellerdir.

B) Niyet

* “Ameller niyetlere göredir...” (Hadis-i Şerif)

C) İhlas

* Bütün işlerinde sadece Allah'ın rızasını kazanma ve gösteriştan uzak durmaya ihlas denir. (DTS, s. 160)

İhsan: Allah'ı görüyormuş gibi ibadet etmeye denir.

3.5. İSLAM'DA İBADET AHLAK İLİŞKİSİ

* “...Allah katında amellerin en sevimsisi, az da olsa devamlı olanıdır.” (Hadis-i Şerif)

* “Kitap'tan sana vahyolunanı oku, namazı dosdoğru kıl. Muhakkak ki namaz hayâsızlıktan ve fenalıktan alıkoyar...” (Ankebut, 45)

3.6. KUR'AN'DAN MESAJLAR: BAKARA SURESİ 177. AYET

Birr: İman, ibadet ve ahlâka ilişkin bütün iyilikleri ifade eder. (DİA, birr)

* “Birr, ahlâk güzelliğidir.” (Hadis-i Şerif)

* “... iyilik (el-birr) ve takva konusunda yardımlaşın; kötülük (el-ism) ve düşmanlık yolunda yardımlaşmayın...” (Maide, 2)

* **Takva:** Dinin emir ve tavsiyelerine uyma, haram ve günahlardan kaçınma hususunda gösterilen titizlik demektir. (DİA, takva)

4. GENÇLİK VE DEĞERLER

4.1. DEĞERLER VE DEĞERLERİN KAYNAĞI

Değer: Bir ulusun sahip olduğu sosyal, kültürel, ekonomik ve bilimsel değerlerini kapsa-

yan maddi ve manevi öğelerin bütününe denir. (TDK, değer)

Toplumsal Kıymet Verdiği Maddi Öğeler:

- Kültürel
- Tarihi
- Bilimsel
- Bina
- Giysi
- Araç vs.

Toplumsal Kıymet Verdiği Manevi Öğeler:

- Gelenek
- İnanç
- Örf
- Adet vs.

Toplumsal Kıymet Verdiği Hem Maddi Hem Manevi Öğeler:

- Tarihi camiler
- Tarihi eşyalar vs.

Değerlerin Oluşumunda Dinimizin Etkileri:

* Namaz ibadetiyle Allah ile bağ kurarız. Cemaat bilinci kazanırız.

* Oruç ibadetiyle sabır ve empati duygumuz gelişir. İftar sofralarında misafirperverliğimizi artırır.

* Zekât ibadetiyle paylaşma ve yardımlaşma duygumuz gelişir.

* Hac ibadetiyle eşitlik, birlik ve beraberlik duygumuz gelişir.

* Sıla-i Rahim ile akrabalık bağlarımız gelişir.

* İncamızla güven duygumuz ve tevekkül anlayışımız gelişir.

Değerlerin Oluşumunda Örf ve Adetlerimizin Etkileri:

- * İsim koyma
- * Sünnet
- * Mevlid
- * Cenaze
- * Nişan
- * Düğün merasimi
- * Selamlaşma
- * Sevgi-Saygı

* **Sıla-i Rahim:** Akrabalık bağlarını yaşatmayı, akrabaların birbirini ziyaret etmesini ve iyi ilişkiler kurmasına denir. (DİA, Sıla-i Rahim)

4.2. GENÇLERİN KİŞİLİK GELİŞİMİNDE DEĞERLERİN YERİ VE ÖNEMİ

Kişilik: Bir kimseye özgü belirgin özellik, manevi ve ruhsal niteliklerinin bütünü, şahsiyet demektir. (TDK, kişilik)

Mizaç: Huy, yaradılış, tabiat, karakter demektir. (TDK, mizaç)

Karakter: Bir kimsenin veya bir insan grubunun tutumu, duygulanma ve davranış biçimine denir. (TDK, karakter)

4.3. TEMEL DEĞERLER

Değer: Bir ulusun sahip olduğu sosyal, kültürel, ekonomik ve bilimsel değerlerini kapsayan maddi ve manevi öğelerin bütününe denir. (TDK, değer)

Ahlak Anlayışımızdaki Temel erdemler:

- Adalet
- Hikmet
- İffet
- Şecaat

ADALET

Bir işi yerli yerine koyma, hak sahibine hakkını verme, hak ve hukuka uygunluk demektir. (DTS, s. 4)

* “Ey iman edenler! Kendiniz, anne babanız ve en yakınlarınızın aleyhine de olsa Allah için şahitlik yaparak adaleti titizlikle ayakta tutan kimseler olun. (Şahitlik ettikleriniz) zengin veya fakir de olsalar (adaletten ayrılmayın). Çünkü Allah ikisine de daha yakındır. Öyle ise adaleti yerine getirmede nefsinize uymayın. Eğer (şahitlik ederken gerçeği) çarpıtırmanız veya şahitlikten çekinirseniz (bilin ki) şüphesiz Allah yaptıklarınızdan hakkıyla haberdardır.” (Nisa, 135)

HİKMET

İnsanın varlıkların hakikatini, gerçeğe yüzünü, gücü oranında bilip ona göre hareket etmesi, Allah’ı gereği gibi bilme bilgisi ve Kur’an-ı Kerim ve sünneti doğru bir şekilde anlayabilme ve amel etme yeteneğine denir. (DTS, s. 138)

* “(Ey Muhammed!) Rabbinin yoluna, hikmetle, güzel öğütlerle çağır...” (Nahl, 125)

* “Hikmet müminin yitiğidir. Onu nerede bulursa alır.” (Hadi-i Şerif)

İFFET

İnsanın bedenî ve maddî hazlara aşırı düşkünlükten korunmasını sağlayan erdemdir. (DİA, iffet)

* “Evlenmeye güçleri yetmeyenler de Allah kendilerini lütfuyla zengin edinceye kadar iffetlerini korusunlar...” (Nur, 33)

* “Kim, Allah’tan iffetli davranmayı isterse Allah da onu iffetli kılar...” (Hadis-i Şerif)

ŞECAAT

Savaşta kahramanlık göstermeye, sıkıntıları göze alarak üstün değerleri korumaya yönelen ruhsal yetenektir. (DİA, şecaat)

* “Onlar öyle kimselerdir ki, halk kendilerine, ‘İnsanlar size karşı ordu toplamışlar, onlardan korkun’ dediklerinde, bu söz onların imanını artırdı ve ‘Allah bize yeter, O ne güzel vekildir!’ dediler.” (Al-i İmran, 173)

4.4. KUR’AN’DAN MESAJLAR: İSRÂ SURESİ

23-29. AYETLER

Ayetlerde Verilen Öğütler Şunlardır:

1. Öğüt: Allah’tan başkasına kulluk etme.

2. Öğüt: Anne babaya iyi davran.

* “Rabbin hoşnutluğu anne babanın hoşnutluğuna, Rabbin öfkesi de anne babanın öfkesine bağlıdır.” (Hadis-i Şerif)

3. Öğüt: Akraba ve muhtaçlara iyilik et.

Nafaka: Aile hukuku veya mülkiyet ilişkisinden doğan bakım yükümlülüğü ve bu kapsamda yapılan harcamalardır. (DİA, nafaka)

Zekât: Dinen zengin olan Müslümanların dinî bir görev olarak her yıl mallarının ve paralarının yüzde iki buçuğunu ibadet niyetiyle, fakirler başta olmak üzere Kur’an-ı Kerim’in

belirlemiş olduğu yerlere vermeleridir. (DTS, s. 398)

Sadaka: Gönüllü olarak veya dinî bir vecibeyi yerine getirmek üzere ihtiyaç sahiplerine yapılan maddî yardıma denir. (DİA, sadaka)

4. Öğüt: Cimrilik ve israftan kaçınmaktır.

Cimrilik: Servet edinme tutkusuyla karşılıksız harcama ve hayır yapmaktan kaçınmaktır. (DİA, cimrilik)

İsraf: Saçıp savurma, harcamalarda orta yoldan sapmaya denir. (DTS, s. 178)

Cömertlik: Eldeki imkânları meşru ölçüler içinde, gönüllü olarak ve karşılık beklemeden başkalarına vermeye denir. (DİA, cömertlik)

5. GÖNÜL COĞRAFYAMIZ

5.1. İSLAM MEDENİYETİ VE ÖZELLİKLERİ

Kültür: Tarihsel, toplumsal gelişme süreci içinde yaratılan bütün maddi ve manevi değerler ile bunları yaratmada, sonraki nesillere iletmede kullanılan, insanın doğal ve toplumsal çevresine egemenliğinin ölçüsünü gösteren araçların bütününe denir. (TDK, kültür)

Kültürün Maddi Unsurları:

- yiyecek içecekler
- giyim kuşam tarzları
- ev ve şehir mimarisi
- araç gereçler vs.

Kültürün Manevi Unsurları:

- din
- dil
- ahlak
- örf
- âdet
- gelenek
- görenek vs.

Medeniyet (Uygarlık): Kökü yönetmek ve malik olmak manasına gelir. Ortak özellikler gösteren sosyal gruplara denir. Ya da gelişmiş toplumu gelişmemiş toplumlardan ayıran özelliklere denir. (DİA, medeniyet)

İslam Medeniyeti

İslam'ı benimseyen ve bu dini bir yaşam tarzı hâline getiren Müslümanların, tarih boyunca farklı coğrafyalarda ortaya koydukları maddi ve manevi birikimlerin tümüne "İslam medeniyeti" denir. (DK, s. 107)

İslam Medeniyetinin Özellikleri:

- Kaynağı vahiydir.
- Türk, Arap, Fars ve Hint kültürlerinden etkilenmiştir. Etkilemiştir de.
- İlim, sanat, siyaset, hukuk ve eğitim gibi alanları etkilemiştir.

İslam Medeniyetini Temsil Eden Belli Başlı Dönemler:

- * Asr-ı Saadet Dönemi (622-632)
- * Dört Halife Dönemi (632-661)
- * Emeviler Dönemi (661-750) (kuruluş)
- * Abbasiler Dönemi (750-1258) (gelişim)
- * Selçuklular Dönemi (1040-1308) (gelişim)
- * Osmanlılar Dönemi (1299-1923) (parlak dönem)

İslam Medeniyetinin Geliştiği Alanlar:

- mimari
- edebiyat
- sanat
- matematik
- astronomi
- tıp

İslam Medeniyetinin İlim Adamları:

- Farabi
- İbn Sina
- Biruni
- Harezmi
- İbn Rüşd
- İbn Haldun

(DK, s. 107)

5.2. İSLAM MEDENİYETİNİN FARKLI COĞRAFYALARDAKİ İZLERİ

İslam Medeniyetinin Etkilediği Coğrafyalar:

- * Hicaz bölgesi
- * Kudüs ve çevresi
- * Şam ve Bağdat bölgesi
- * İran, Horasan, Türkistan ve Mâverâünnehir Bölgesi
- * Hint Alt Kıtası
- * Anadolu ve Balkanlar
- * Kuzey Afrika (Mısır ve Mağrip Bölgesi)

* Endülü.

İslam Medeniyetinin Yayılmasında Öncü Komutanlar:

- Gazneli Mahmud
- Sa'd b. Ebi Vakkas
- Amr b. As
- Musa b. Nusayr
- Tarık b. Ziyad
- Sultan Alparslan

İslam Medeniyetinin Yayılmasında Öncü Alimler:

- * İmam Ebu Hanife
- * İmam Şâfiî
- * İmam Malik
- * İmam Eşari
- * İmam Maturidi
- * İmam Gazali
- * Hoca Ahmet Yesevî (Divân-ı Hikmet)
- * Hacı Bektaş Veli (Makalat)
- * Mevlana Celaleddin Rumi (Mesnevi)
- * Kaşgarlı Mahmud (Divân-ı Lugâti't-Türk)
- * İbn Arabi (Fusûsü'l-Hikem)
- * İbn Haldun (Mukaddime)
- * İbn Sinâ (el-Kânun fi't-Tıb)
- * Hâfız (Divân)

Not: Abbasi Halifesi Me'mun zamanında Bağdat'ta Beytül-Hikme kurulmuş ve Yunan, Fars ve Hint literatürüne ait tıp, matematik, astronomi alanlarında pek çok eser tercüme edilmiştir.

HİCAZ BÖLGESİ

- * İslam'ın ilk yayıldığı bölgedir.
- * Hac ve Umre görevleri yapılmaktadır.
- * Kâbe Mekke'de, Mescid-i Nebi Medine'dedir.
- * **Yesrib:** Medine şehrinin ilk adıdır.
- * **Medinetü'l-Münevvere:** Nurlanmış şehir anlamına gelir.

* **Hâdimu'l-Harameyn**: Osmanlı padişahlarına iki mukaddes şehrin (Mekke ve Medine) hizmetkârı denirdi.

KUDÜS VE ÇEVRESİ

* **Kudüs**: Bereketli ve mukaddes anlamına gelir. (DK, s. 111)

* Mescid-i Aksa buradadır.

* İsrâ olayının gerçekleştiği yerden biridir.

* Hz. İbrahim, Hz. İshak, Hz. Yakup, Hz. Davud, Hz. Süleyman ve Hz. İsa burada yaşamışlardır.

* Hicretten 16-17 ay sonra kible Mescid-i Aksa'dan Kâbe'ye dönmüştür.

* Hz. Ömer fethetmiştir.

* Emeviler, Kubbetü's-Sahrâ'yı da yaparak Mescid-i Aksâ'yı yeniden imar ettiler.

* 1099 Haçlılar tarafından işgal edilmiştir.

* 1187 yılında Hittin savaşında Selahaddin-i Eyyûbi tarafından yeniden fethedilmiştir.

* 1516 yılında Yavuz Sultan Selim zamanında Osmanlı hâkimiyetine girdi.

* Mevlevîlik, Şâzelîlik ve Rifâîlik gibi tarikatlar şehirde aktif rol almışlardır.

* 1948'de İsrail işgal etmiştir. Zulme devam etmektedir.

* ABD Kudüs'ü İsrail'in başkenti yaparken, Türkiye liderliğindeki İslam ülkeleri Kudüs'ü Filistin'in başkenti ilan etti.

ŞAM VE BAĞDAT BÖLGESİ

Şam

* **Şam beldeleri (Bilâd-ı Şam)**: Suriye, Filistin, Lübnan ve Ürdün'dür.

* **Dimaşk** Şam'ın diğer adıdır.

* Hz. Ömer zamanında Halid bin Velid tarafından fethedildi.

* Şam Emeviler'in başkentidir.

* Şam Emevî Camii'si buradadır.

* 1521 yılında Osmanlı hâkimiyetine girdi.

* **Surre**: Hac zamanı dağıtılmak üzere Haremeyn'e gönderilen eşya ve hediyelere denir. (DİA, surre)

Bağdat

* Bağdat şehrini Abbasi halifesi Mansur kurmuştur.

* Büyük Selçuklu veziri Nizamü'l-Mülk adına Nizamiye Medreseleri kurulmuştur.

* Beytü'l-Hikme, önemli ilim yuvasıdır.

* İmam Ebu Hanife'nin Abdülkâdir-i Geylanî'nin türbeleri Bağdat'tadır.

* Hz. Ali'nin türbesi Necef'tedir.

* Kanuni Sultan Süleyman döneminde Osmanlı hâkimiyetine girmiştir.

* ABD işgal etmiştir. (DK, s. 115)

İRAN, HORASAN, TÜRKİSTAN VE MÂVERÂÜN-NEHİR BÖLGESİ

* İran ve Horasan Hz. Ömer zamanında fethedildi.

Horasan

* Horasan: Güneşin doğduğu yer demektir.

* Nişabur, Merv, Belh, Herat şehirleri Horasan bölgesine aittir.

* Günümüzde Afganistan, Tacikistan ve İran Horasan bölgelerindedir.

* Mevlânâ Celaleddin Rumi, Belh şehrinde doğmuştur.

Mâverâünnehir

* Nehrin öbür yakası, anlamına gelir.

* Orta Asya'da Seyhun ve Ceyhun nehirleri arasında kalan bölgenin adıdır.

Türkistan

* Türklerin yurdu, memleketi anlamına gelir.

* Uygur, Kırgız, Özbek, Kazak Türkleri burada yaşar.

* Semerkant, Merv, Buhara ve Kaşgar önemli şehirleridir.

* Türkistan, 8. yüzyılda İslamiyet'le tanışmıştır.

*** Türkistan'ın Önemli Âlimleri:**

- İmam Buhârî
 - İmam Tirmizî
 - İmam Mâturidî
 - Farabi
 - İbn Sinâ
 - Zemahşerî
 - Ali Kuşçu
 - Hoca Ahmet Yesevî
- (DK, s. 118)

HİNT ALT KITASİ

* Hindistan ve Pakistan bölgesidir.

* Bu coğrafyanın İslam'la tanışması 7. yüzyılda Arap tüccarlarıyla ve Abbasi seferleriyle olmuştur.

* Babürler döneminde yapılan Tac Mahal, İslam medeniyetinin en güzel eserlerindendir.

*** Önemli Âlimleri:**

- İmam Rabbânî
- Şah Veliyullah Dihlevî
- Muhammed ikbal (Cavidname) (DK, s. 119)

ANADOLU VE BALKANLAR

Anadolu

* Malazgirt zaferi ile 1071 yılında Anadolu, Sultan Alparslan tarafından Türklere açıldı.

* İslam sanatlarının ve mimarisinin en güzel örnekleri İstanbul, Edirne, Bursa, Konya, Erzurum ve Diyarbakır şehirlerindedir.

*** Önemli Âlim ve Sufileri:**

- Hacı Bektaş Veli
- Yunus Emre
- Hacı Bayram Veli
- Molla Fenârî
- Davud-i Kayserî
- Niyâzi Mısırî
- Aziz Mahmud Hüdaî
- İsmail Hakkı Bursevî
- Mehmet Akif Ersoy
- Elmalılı Hamdi Yazır
- Nurettin Topçu

Balkanlar

* Osmanlı zamanında Müslüman olmuşlardır.

* Bosna Hersek, Srebrenitsa katliamıyla büyük bir acı yaşamıştır.

*** Müslüman Nüfusun Yaşadığı Bölgeler:**

- Arnavutluk
- Bosna-Hersek
- Bulgaristan
- Yunanistan
- Makedonya
- Kosova

*** Önemli Eserler:**

- Taş Köprü (Fatih Sultan Mehmed)
- Sultan Murat Hüdavendigâr Camii, Filibe
- Mehmet Ali Paşa Medresesi, Yunanistan Kavala
- Mostar Köprüsü, Bosna, Mimar Sinan (DK, s. 122)

KUZEY AFRIKA (MISIR VE MAĞRİP)

Mağrip

* **Mağrip:** Kuzey Afrika bölgesine denir.

*** Mağrip ülkeleri:**

- Libya
- Tunus
- Cezayir
- Fas
- Moritanya
- Endülüs (İspanya)

* Mağrip'in fethi Hz. Ömer zamanında Amr b. Âs komutasıyla başlamıştır.

* Ukbe b. Nâfi komutasıyla fetihler genişledi.

* Osmanlıda Barbaros Hayreddin Paşa ve Turgut Reis komutasıyla mağrip tamamen fethedildi.

* Fransız istilasıyla Mağrip işgal edilmeye başlandı.

*** İşgale karşı mücadele verenler:**

- Cezayir'de Abdülkâdir el-Cezâirî
- Fas'ta Abdülkerîm el-Hattâbî
- Libya'da Ömer Muhtar

Mısır

* Hz. Ömer döneminde Amr b. Âs komutasında fethedilmiştir.

* Yavuz Sultan Selim zamanında Osmanlı hâkimiyetine girmiştir.

*** Önemli İlim Merkezleri:**

- Amr b. Âs Camii
- Ezher Camii ve medresesi Fâtımîler (Kahire)
- Dârü'l-Hikme (Kahire)

*** Müslüman Nüfusun Olduğu Yerler:**

- Mısır - Libya - Tunus
- Cezayir - Fas - Sudan
- Mali - Nijer - Çad
- Senegal - Gine (DK, s. 124)

ENDÜLÜS

* Endülüs, İber Yarımadasına (İspanya ve Portekiz) denir.

* En önemli şehirleri:

- Kurtuba - Gırnata - İşbiliye

* Emevi komutanlarından Tarık b. Ziyad tarafından fethedilmeye başlandı.

* Hristiyanların hâkimiyetiyle camiler kiliseye çevrilmiştir.

* Müslümanlar ve Yahudiler Osmanlı gemileriyle Anadolu ve Afrika'ya taşınmıştır.

* Kurtuba, Endülüs Emevi Devleti'nin başkentidir.

* **Önemli mimari eserler:**

- Kurtuba Camii - Elhamra Sarayı

* **Önemli Âlimler:**

- İbn Hazm - İbn Rüşd
- İbn Arabî (DK, s. 125)

5.3. KUR'AN'DAN MESAJLAR: HUCURÂT SURESİ 13. AYET

* Hucurât odalar demektir. (Hz. Peygamber'in ailesiyle kaldığı odalar)

* **Takva:** Dinin emir ve tavsiyelerine uyma, haram ve günahlardan kaçınma hususunda gösterilen titizlik demektir. (DİA, takva)

* Allah bizleri birbirimizle kavga edelim diye değil, birbirimizle tanışalım diye yaratmıştır. (DK, s. 126)

Dipnot:

(DTS): Dini Terimler Sözlüğü, Devlet Kitapları Müdürlüğü, Ankara

(DK): 9. Sınıf Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Ders Kitabı, Komisyon, Meb Yayınları, 2021.

(TDK): Türk Dil Kurumu Sözlükleri, <https://sozluk.gov.tr/>

(DİA): Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi, <https://islamansiklopedisi.org.tr/>

(Wiki): <https://www.wikipedia.org/>

6. ALLAH, İNSAN İLİŞKİSİ

6.1. ALLAH İNANCI VE İNSAN

Fitrat: Allah'ın, tüm varlıkları kendi varlığını ve birliğini tanıyabilme gücü ve yeteneği ile yaratmasına denir. (DTS, s. 96)

Hanif: Hz. İbrahim'in tebliğ ettiği tevhit inancını koruyan; Hz. Muhammed'in peygamber olarak gönderilmesinden önce Allah'ın varlığına ve birliğine inanan kimse demektir. (DTS, s. 121)

* “(Resulüm!) Sen yüzünü hanif olarak dine, Allah insanları hangi fitrat üzere yaratmış ise ona çevir. Allah'ın yaratışında değişme yoktur. İşte dosdoğru din budur. Fakat insanların çoğu bilmezler.” (Rum, 30)

6.2. ALLAH'IN VARLIĞI VE BİRLİĞİ

Kelime-i Tevhid

* “Lâ ilâhe illallah Muhammedün resûlullah”

* “Allah'tan başka ilah yoktur, Muhammed Allah'ın resulüdür.”

Tevhid: Allah'ı zatında, sıfatlarında ve fiillerinde birleme, tek ve eşsiz olduğuna inanma, ona hiçbir şeyi şirk koşmadan ibadeti yalnızca Allah için yapmak demektir. (DTS, s. 365)

Şirk: Zatında, sıfatlarında, fiillerinde, yaratma ve emretme konularında Allah'a başka bir varlığı denk görmek demektir. (DTS, s. 342)

ALLAH'IN VARLIĞININ DELİLLERİ

1- ONTOLOJİK DELİL

* İnsanda bulunan Mükemmel Varlık (Ekmel Varlık) fikrinden hareketle Allah'ın varlığını ispat etmeyi amaç edinen felsefi bir delildir.

* (Ekmel Varlık Delili ya da Varlık Delili) Tanrı, en yetkin varlık tasavvuru üzerinden hareketle delillendirilir.

* Tamamen akla dayalıdır.

* İlk savunan Farabi'dir. İbni Sina da desteklemiştir. Batıda Saint Anselme ve Descartes geliştirmiştir.

2- KOZMOLOJİK (TELEOLOJİK) DELİL:

Kozmolojik delil ikiye ayrılır.

1- Gaye Delili 2- Nizam Delili

Gaye Delili: Evrende var olan her şey belli bir gayeye göre yaratılmıştır. Evreni bu gaye göre yaratan Allah'tır.

Nizam Delili: Evrende bir düzen vardır. Bu düzen kendiliğinden meydana gelmemiştir. Dolayısıyla bu düzeni yaratan Allah'tır.

- Dünyanın Güneş etrafında eğik bir şekilde dönmesi

- Fizik yasalarının Matematikle uyumu

- Rüzgârlarla bitkilerin döllenmeleri vs.

3- DİNİ TECRÜBE DELİLİ

* Her insanın kendi içinde yaşadığı ve kişisel tecrübesiyle hissederek inandığı delile denir. İnsanın yaşadığı bu duygu temelini var eden biri vardır. O da Allah'tır.

4- AHLAK DELİLİ

* Her insanda iyi ve güzele karşı bir sevgi, kötü ve çirkinliğe karşı da bir nefret hissi vardır. Bu duygular insanı ahlaklı olmaya sevk eden duygulardır. Doğuştan ahlaklı olmaya meyilli yaratılmamız bir yaratıcıya işaret eder. O da Allah'tır.

5- HUDUS DELİLİ

* Âlem sonradan yaratılmıştır. Her sonradan olanın bir var edicisi vardır. O da Allah'tır.

6- SANAT DELİLİ:

* Her şeyin yaratılışında mükemmel ve baş döndürücü bir sanat vardır. Bu bir sanatçıya işaret eder. O da Allah'tır.

7- KUR'AN DELİLİ:

* Kur'an-ı Kerim'in içinde anlatılan mucizeler

* Kur'an'ın belagati, gelecekte haber vermesi

* Kur'an'da evrene dair ipuçları (gün kelimesi 365 defa geçer veya ay 12 defa geçer vs.) bunların hepsi Kur'an'ın insan tarafından değil Allah tarafından indirildiğini gösterir.

6.3. ALLAH'IN İSİM VE SIFATLARI

ALLAH'IN İSİMLERİ

Esmâü'l-Hüsna: Allah'ın en güzel isimlerine denir.

* "En güzel isimler (Esmâü'l-Hüsna) Allah'ındır. O hâlde ona o güzel isimlerle dua edin..." (A'râf, 180)

Allah'ın (cc) Güzel İsimlerinden Bazıları:

Allah(cc): Eşi benzeri olmayan, bütün noksan sıfatlardan münezzehtek ilah, Her biri sonsuz bir hazine olan bütün isimlerini kuşatan özel ismi. İsimlerin sultanı.

Rahmân (esirgeyen),

Rahîm (bağışlayan),

Melik (buyrukları tutulan),

Kuddûs (noksanlıklardan arınmış),

Selâm (yaratıklarını selâmette kılan),

Mü'min (inananları güvenlikte kılan),

Müheymin (hükmü altına alan),

Azîz (ulu, galip),

Cebbâr (dilediğini zorla yaptırma gücüne sahip olan),

Mütekebbir (yegâne büyük),

Hâlik (yaratıcı),

Bârî (eksiksiz yaratan),

Musavvir (her şeye şekil veren),

Afüv (affedici),

Halîm (yumuşaklık sahibi),

Raûf (şefkati çok),

Kerîm (çok cömert),

Kabız (ruhları kabzeden, can alan),

Kadir (kudret sahibi),

Kavî (güçlü, kuvvetli),

Kayyûm (her şeyi ayakta tutan).

ALLAH'IN SIFATLARI

Zati Sıfatları

1- Vücut

2- Kıdem

3- Beka

4- Vahdaniyet

5- Muhalefetün li'l-havadis

6- Kıyam binefsihi

Subuti Sıfatları

1. Hayat

2. İlim

3. Semi

4. Basar

5. Kudret

6. İrade

7. Kelam

8. Tekvin

Zati Sıfat: Hiçbir varlığa ait olmayan ve sadece Allah'a ait olan sıfatlara denir. Zıddı Allah için düşünülemez.

1- Vücut: Allah'ın zorunlu olarak var olması demektir.

* "O öyle Allah'tır ki kendisinden başka hiçbir tanrı yoktur..." (Haşr, 23)

2- Kıdem: Allah'ın başlangıcının olmaması, ezeli olması demektir.

* "O, ilktir (kendisinden önce hiçbir varlık yoktur)..." (Hadid, 3)

3- Beka: Allah'ın varlığının sonu olmaması, ebedi olması anlamına gelir.

* "Yeryüzünde bulunan her canlı yok olacak. Ancak azamet ve ikram sahibi Rabb'inin zatı baki kalacak." (Rahmân, 26-27)

4- Vahdaniyet: Allah'ın zat, sıfat ve fiillerinde bir ve tek olmasıdır.

* "De ki: O, Allah birdir..." (İhlâs, 1)

5- Muhalefetün li'l-havadis: Allah'ın sonradan yaratılan hiçbir şeye benzememesidir.

* "...Onun benzeri hiçbir şey yoktur..." (Şûrâ, 11)

6- Kıyam binefsihi: Allah'ın var olmak için hiçbir şeye ihtiyaç duymaması demektir.

* "Ey insanlar! Allah'a muhtaç olan sizlersiniz..." (Fâtır, 15)

Subuti Sıfat: Benzeri diğer varlıklarda da olmakla beraber Allah'ta tam ve mükemmel

bulunan sıfatlardır. Zıddı Allah için düşünülemez.

1- Hayat: Allah ezeli ve ebedi hayata sahiptir. Hayat verendir.

* “Ölümsüz ve daima diri olan Allah’a güvenip dayan...” (Furkân, 58)

2- İlim: Allah her şeyi bilir.

* “... O, karada ve denizde ne varsa bilir; Onun ilmi dışında bir yaprak bile düşmez. O yerin karanlıkları içindeki tek bir taneyi dahi bilir...” (En’âm, 59)

3- Semî: Allah her şeyi işitir.

* “... Allah, hakkıyla işiten ve görendir.” (Hac, 61)

4- Basar: Allah her şeyi görür.

* “... Bilin ki Allah, yapmakta olduklarınızı görür.” (Bakara, 233)

5- Kudret: Allah’ın her şeyi yapmaya ve yaratmaya gücü yeter.

* “... Allah şüphesiz her şeye kadirdir.” (Bakara, 20)

6- İrade: Her şey Allah’ın dilemesi ile olur.

* “Biz, bir şeyin olmasını istediğimiz zaman, ona (söyleyecek) sözümüz sadece ‘Ol!’ dememizdir. Hemen oluverir.” (Nahl, 40)

7- Kelam: Allah’ın konuşması vahiyledir.

* “Allah bir insanla ancak vahiy yoluyla veya perde arkasından konuşur. Yahut bir elçi gönderip izniyle ona dilediğini vahyeder. O yücedir, hâkimdir.” (Şûrâ, 51)

8- Tekvin: Allah’ın her şeyi yoktan yaratmasına denir.

* “... De ki: Allah her şeyi yaratandır ve O, birdir, karşı durulamaz güç sahibidir.” (Ra’d, 16)

6.4. KUR’AN-I KERİM’DE İNSAN VE

ÖZELLİKLERİ

1. “Gerçekten insan, pek hırslı ve (sabırsız) yaratılmıştır. Kendisine fenalık dokunduğunda sızlanır, feryat eder. Ona imkân verildiğinde ise pinti kesilir.” (Me’âric, 19-21)
2. “...ve o, mal sevgisine de aşırı derecede düşkündür.” (Adiyat, 8)
3. “Biz, hakikaten insanoğlunu şan ve şeref sahibi kıldık. ... yine onları, yarattıklarımızın birçoğundan cidden üstün kıldık.” (İsrâ, 70)
4. “Siz, hiçbir şey bilmezken Allah, sizi analarınızın karnından çıkardı; şükredesiniz diye size kulaklar, gözler ve kalpler verdi.” (Nahl, 78)
5. İnsan inanan bir varlıktır.
6. İrade sahibidir.
7. Sorumluluk sahibidir.

6.5. İNSANIN ALLAH İLE İRTİBATI

- İbadet	- Dua
- Kur’an	- Tövbe İstiğfar

El-Mucib: Dua edenin duasına karşılık veren Allah.

Kur’an-ı Kerim: Hz. Peygamber’e vahiy yoluyla gelen, mushaflarda yazılı olan, değiştirilmeden nesilden nesle nakledilen, okunması ve yaşanması ile ibadet edilen, başkalarının benzerini getirmekten âciz kaldığı, Allah’ın mucize kelamına denir. (DTS, s. 209-210)

Kıraat, “Hz. Peygamber’in (sav) okuma biçimini örnek alarak Kur’an-ı Kerim’i harflerin çıkış yerlerine ve tecvit kurallarına uygun olarak okumaya” denir. (DTS, s. 203)

Tilavet, “Kur’an’ı tecvit kurallarına uygun okumanın yanı sıra, anlamı üzerinde düşünmeye” denir. (DTS, s. 367)

Tertil, “Kur’an-ı Kerim’i “anlamını düşünerek, harflerin çıkış yerlerine dikkat ederek,

anlamına göre sesi yükseltip alçaltarak, durulacak yerlerde durup geçilecek yerlerde geçerek ağır ağır tane tane okumaya” (DTS, s. 362)

Tövbe: İnsanın bilerek veya bilmeyerek yaptığı hata, kusur, büyük ve küçük günahlarından dolayı pişman olup bir daha aynı günahları yapmamaya karar vererek onlardan vazgeçmesine” (DTS, s. 368)

İstiğfar: Kişinin günah eylemlerinin çirkinliğini fark ettikten sonra Allah’tan (cc) bağışlanma dileğinde bulunmasına denir. (DTS, s. 180-181)

Tevvab: Tövbe ve istiğfarları kabul eden Allah.

“Ğaffar” ve “Ğafur”: Günahları affeden Allah.

Nasuh Tövbesi: Kulun yapmış olduğu günaha pişman olup Allah’a sığınıp bağış dilemesi ve bir daha o günaha dönmek üzere yapılan tövbe demektir. (DTS, s. 275)

6.6. KUR’AN’DAN MESAJLAR: RÛM SURESİ

18-27. AYETLER

Bu Ayetlerde Allah’ın Varlığına Dair Sunulan Deliller:

- 1- İnsanların yaratılışı
- 2- İnsanlara kendi cinsinden eşlerin yaratılması, sevgi ve merhametin verilmesi
- 3- Göklerin ve yerin yaratılması
- 4- İnsanların dillerinin ve renklerinin farklı yaratılması
- 5- Gecenin dinlenmek, gündüzün çalışmak için yaratılması
- 6- ilkbaharda tekrar tabiatın yeşillendirilmesi
- 7- Göğün ve yerin hiçbir destek olmadan durdurulması. (DK, s. 41)

7. HZ. MUHAMMED VE GENÇLİK

7.1. KUR’AN-I KERİM’DE GENÇLER

Fetâ: Genç, yiğit, cömert demektir.

Fütüvvet: Gençlik, kahramanlık, cömertlik demektir. (DİA, fütüvvet)

Kıssa: Kur’an-ı Kerim’deki geçmiş peygamberler ve milletlerle ilgili ibretli ve tarihi olaylara denir. (DTS, s. 204)

HABİL:

1. Hz. Âdem’in oğludur.
2. İyi niyeti ve takvası sayesinde Allah, Habil’in kurbanını kabul etmiştir.
3. Kötü niyetli ve isyankâr olan kardeşi Kabil’in kurbanı kabul edilmemiştir.
4. Kardeşi Kabil tarafından haksız yere öldürülür.

HZ. İBRAHİM:

1. Tevhit inancı uğruna mücadele veren bir gençtir.
2. Halîlullah’tır. Yani Allah’ın dostu anlamında Hz. İbrâhim’in lakabıdır. (DİA, halîlullah)
3. Haniftir. **Hanif:** İslâm öncesi dönemde Hz. İbrâhim’in tebliğ ettiği dine tâbi olanlara verilen ad. (DİA, hanif)
4. Gençlik dönemlerinde Allah’ın varlığı hakkında akıl yürütmüş, yok olup gidenlerin yaratıcı olamayacağı sonucuna varmıştır. (DK, s. 46)

HZ. İSMAIL:

1. Hz. İbrahim’in oğludur.
2. Babası rüyasında onu kurban ettiğini söyleyince: “... Babacığım! Emrolunduğun şeyi yap...” (Sâffât, 102) diyerek teslimiyet örneği göstermiştir.
3. Hz. İsmail’in kurban edilmesi yerine Allah tarafından koç verilmiştir.
4. Kâbe’nin yapımında babasına yardım etmiştir.

HZ. YUSUF:

1. Hz. Yakub’un oğludur. (İsrailoğludur.)
2. Kardeşleri tarafından kıskanılmış kuyuya atılmıştır.

3. Aziz'in karısının teklifine rağmen zina yapmamıştır.

4. Azizin karısı tarafından iftiraya uğrayıp zindana atılmıştır.

5. Zindanı medreseye çevirmiştir.

6. Hazinenin başına geçip babasını ve kardeşlerini yanına almıştır.

7. Kardeşlerini, azizi ve karısını affetmiştir.

HZ. MUSA:

1. Mazlum olan İsrailoğlunu korumak için zalim olan bir Mısırlıyla tartışmış ve mazlunun hakkını korumuştur.

2. Hayvanlarını sulayamayan Hz. Şuayb'ın kızlara yardım edip koyunların sulanmasını sağlamıştır.

HZ. SÜLEYMAN:

1. Zengin olmasına rağmen kibirlenmemiştir.

2. Adaletle yönetmiştir.

ASHABI KEHF:

1. Bir mağarada yıllarca uyuduktan sonra tekrar uyandıkları Kur'an-ı Kerim'de haber verilen arkadaş grubu demektir. (DîA, ashâb-ı Kehf)

2. Dönemin kralının putperestliğine karşı çıkmışlardır.

3. Tevhid inancını seçtikleri için baskılardan dolayı mağaraya sığınmak zorunda kalmışlardır.

4. Allah Kur'an'da bunları "Yiğit Gençler" olarak nitelendirmiştir.

HZ. MERYEM:

1. İmran'ın kızıdır.

2. Hz. İsa'yı Allah tarafından bir mucizeyle babasız dünyaya getirmiştir.

3. Yahudiler tarafından zina yaptı yalanıyla iftiraya uğramıştır.

4. Uğradığı iftiraya sabretmiştir.

5. Hâlbuki Allah Kur'an'da O'nun için: "İffetini korumuş olan, İmran kızı Meryem'i de

(Allah örnek gösterdi)" (Tahrim, 12) buyurarak Hz. Meryem'in iffetine vurgu yapmıştır.

7.2. BİR GENÇ OLARAK HZ. MUHAMMED

* Adı: Hz. Muhammed (S.A.V.)

* Doğum Yeri: Mekke (Arabistan Yarımadası).

* Doğduğu Tarih: Miladi: 20 Nisan 571 (Hicri: 12 Rebiü'l-Evvel).

* Kabilesi: Kureyş'in Haşimoğulları Kolu.

* Dedesi: Abdülmuttalip.

* Babası: Abdullah.

* Annesi: Vehb Kızı Âmine (Kureyşin Zühre-oğulları Kolu).

* Sütannesi: Halime.

* Amcaları: Ebu Talip, Hz. Abbas, Hz. Hamza.

* Babası Abdullah, peygamberimiz doğmadan vefat etmiştir.

* Dedesi Abdülmuttalip "Muhammed" adını verdi.

* **Muhammed:** "Gökte ve yerde, Allah'ın bütün yarattıklarının onu övmesi" demektir.

Not: Peygamber Efendimizin (sav), Muhammed dışında başka isimleri: Ahmed, Mahmud ve Mustafa

* 0-4 yaş arası sütannesi Halime'de

* 4-6 yaş arası annesi Amine'de (Annesi Ebva köyünde vefat etti.)

* 6-8 yaş arası dedesi Abdülmuttalip'te

* 8-25 yaş arası amcası Ebu Talip'te kalmıştır.

* **Peygamberimizin Gençlik Yıllarındaki Arkadaşları:**

1. Hz. Ebu Bekir (ra)

2. Hz. Hatice'nin (ra) yeğeni Hâkim b. Hizam

3. Tabip ve şair Dımad b. Sa'lebe (DK, s. 49)

* Peygamberimiz ticareti amcası Ebu Talip'ten öğrenmiştir.

* Putlara hiçbir zaman tapmamış her zaman Haniflik yani tevhit inancı üzerine olmuştur.

* “Muhammed’ül-Emin” yani “Güvenilir Muhammed” unvanıyla etrafında sevilen ahlaklı biri olmuştur.

* Kıvrak zekâsı ve güvenilirliği sayesinde Kâbe hakemliği (Haceru’l esved taşı olayı) yapıp iç savaşı önlemiştir.

* Yirmi yaşlarındayken Mekke’de kurulan “Hılfu’l-Fudul” yani “Erdemliler Topluluğu”na katılmıştır.

* **Hılfu’l-Fudul:** Bazı Kureyş kabilelerinin, Mekke’de haksızlığa uğrayan insanlara yardım etmek amacıyla yaptıkları Hz. Muhammed’in de katıldığı antlaşma. (DiA, hılfü’l-fudûl)

7.3. HZ. MUHAMMED VE GENÇLER

İslam’ı Genç Yaşta Kabul Eden Erkek Sahabiler ve Yaşları:

* Hz. Ali (ra) 10

* Abdullah b. Ömer (ra) 13

* Zeyd b. Harise (ra) 15

* Abdullah b. Mes’ûd (ra) 16

* Zübeyr b. el-Avvâm (ra) 16

* Talha b. Ubeydullah (ra) 17

* Abdurrahman b. Avf (ra) 17

* Erkam b. Ebi’l-Erkam (ra) 17

* Sa’d b. Ebi Vakkâs (ra) 17

* Mus’ab b. Umeyr (ra) 18

* Cafer b. Ebi Talib (ra) 22

* Hz. Osman (ra) 25-31

* Ebu Ubeyde (ra) 25-31

* Hz. Ömer (ra) 25-31 (DK, s. 52)

İslam’ı Genç Yaşta Kabul Eden Kadın Sahabiler:

* Hz. Ömer’in (ra) kız kardeşi Fatma (ra)

* Hz. Ebu Bekir’in (ra) kızları

* Hz. Esmâ (ra) ve Hz. Ayşe (ra) (DK, s. 52)

7.4. BAZI GENÇ SAHABİLER

Sahabi: Çoğulu ashab ya da sahabedir. Hz. Peygamber zamanında yaşamış, Müslüman olarak Peygamberi çok kısa bir süre olsa da görmüş, onun sohbetinde bulunmuş ve yine Müslüman olarak ölmüş kimse. (DTS, s. 318)

Bilge Ve Kahraman Bir Genç: Hz. Ali

1. Hz. Peygamber’in (sav) amcası Ebu Talib’in en küçük oğludur.

2. Mekke’de doğdu. Beş yaşından itibaren Allah Resulünün yanında büyüdü.

3. 10 yaşında iken Müslüman oldu.

4. Hicret esnasında 22 yaşındaydı ve emanetleri sahiplerine teslim etti.

5. Hicretten sonra kardeşleştirme “muahat” faaliyetinde Peygamberimiz Hz. Ali’yi kendisine kardeş olarak seçti.

6. Peygamberimizin kızı Hz. Fatma ile evlendi.

7. Peygamberimizin rehberliğinde yetişti. İslam’ı derinden kavradı. Vahiy kâtipliği yaptı.

8. Savaşlardaki cesaret ve kahramanlığından dolayı “Haydar-ı Kerrar” unvanı verilmiştir.

9. İlminden dolayı “İlmin Kapısı” diye isimlendirilmiştir.

10. Peygamberimiz tarafından Yemen’e kadı olarak görevlendirildi.

11. Bedir, Uhud, Hendek, Hayber olmak üzere hemen hemen bütün gazvelere katılarak kahramanlık örneği sergilemiştir. (DK, s. 54)

Genç Bir Davetçi: Erkam B. Ebi’l-Erkam

1. Mekke’de 17 yaşında iken Müslüman oldu.

2. İslam’ı ilk kabul eden ve Medine’ye ilk hicret edenlerdendir.

3. Bedir, Uhud, Hendek gibi savaşların hepsine katılmıştır.

4. Okuma yazma bildiği için Hz. Peygamber’e (sav) vahiy kâtipliği yaptı.

5. Peygamberimiz İslam davetini ve öğretimini Erkam'ın evinde yaptı.

6. Bu eve "Dârü'l-İslam", "Beytü'l-İslam" veya "Daru-l Erkam" da denir. (DK, s. 55)

Genç Bir Öğretmen: Mus'ab B. Umeyr

1. Mekke'de 18 yaşında iken Müslüman oldu.

2. Ailesi Mekke'nin ileri gelen zengin ailelerindendi. Müslüman olmasını istemedi.

3. Habeşistan'a hicret etti tekrar döndü.

4. Zeki ve insan ilişkileri çok iyi bir sahabiydi. İlk öğretmendir.

5. 1. Akabe Biatı'ndan sonra Medine'deki Müslümanlara İslam dinini anlatmak için öğretmen olarak Peygamberimiz tarafından görevlendirilmiştir.

6. Medine'ye gelerek Es'ad b. Zürâre (ra) adlı sahabinin evinde kaldı.

7. Onun sayesinde Medine'de çok kişi Müslüman oldu.

8. 2. Akabe Biatı'nın zeminini hazırladı.

9. Bedir savaşına katıldı. Uhut savaşında şehit oldu. (DK, s. 56)

Genç Bir Komutan: Üsâme B. Zeyd

1. 614 yılında Mekke'de doğdu. Babası Hz. Zeyd b. Harise (Peygamberimizin evlatlığıdır), annesi ise Hz. Peygamber'in (sav) dadısı Hz. Ümmü Eymen'dir (Peygamberimizin dadısı).

2. Lakabı "Hubbi"dir yani Peygamberin sevdiği kişi manasına gelir.

3. Hendek savaşında boyunu uzun göstererek savaşa katıldı.

4. Üsâme b. Zeyd (ra), babası Zeyd b. Harise (ra) ile Mûte Savaşı'na katıldı. Babası bu savaşta şehit oldu.

5. Peygamberimiz 632 yılında Suriye bölgesine göndermek üzere bir ordu hazırladı ve başına Usame b. Zeydi komutan olarak atadı. (Hz. Ebu Bekir, Hz. Ömer'e rağmen)

6. Allah Resulü vefat edince sefere gidemeyip Peygamberimizin defin işleriyle meşgul oldu.

7. 70 gün süren Suriye seferini başarıyla tamamladı. (DK, s. 58)

Genç Bir Yönetici: Muaz B. Cebel

1. 18 yaşındayken Müslüman olup 2. Akabe Biatı'na katılan Medineli genç sahabilerdendir.

2. Hz. Muaz b. Cebel hicretten sonra Abdullah b. Mes'ud ile kardeşlik bağı "muahat" kurdu.

3. Ensar arasında fetva veren üç kişiden biridir. (Übey b. Ka'b, Zeyd b. Sâbit ve Muaz b. Cebel)

4. Huneyn ve Taif dışındaki bütün gazvelere katıldı. Katılamama sebebi geride kalan Müslümanlara Kur'an ve dinî bilgiler öğretmeni olarak tayin edilmesidir.

5. Peygamberimiz Medine dışına çıktığında Muaz b. Cebel'i (ra) yönetici olarak bıraktı.

6. Hz. Peygamber (sav), 630 yılında Muaz b. Cebel'i Ebu Musa el-Eş'ari ile birlikte Yemen'e hem kadı hem de yönetici olarak gönderdi.

7. Herhangi bir davayı önce Kur'an'a göre yoksa sünnete göre ve orda da yoksa kendi görüşüne göre çözme metodu Peygamberimizi sevindirmiştir.

8. Yemende peygamberlik iddiasında bulunan birinin tesirini yok etti.

9. Hz. Ömer Fıkıh problemlerinde O'nu tavsiye ederdi.

10. İki yüze yakın hadis rivayet etti. (DK, s.59)

Genç Bir Âlim: Hz. Aişe

1. Mekke'de doğdu. Babası Hz. Ebu Bekir, annesi ise Ümmü Rûmân'dır.

2. Medine'ye hicretten sonra Hz. Peygamber ile evlendi.

3. Kur'an-ı Kerim'i ezbere bilirdi. Peygamberimizden 2210 hadis rivayet etmiştir. (aile hayatı, kadın konuları çoğunluktadır)

4. Arap dilini ve şiirini çok iyi bilirdi. Hatipti.

5. Peygamberimizin vefatından sonra Medine Hz. Aişe sayesinde ilim yuvası olmaya devam etmiştir.

6. Medine'de İslami ilimlerin temelini attı ve Medine Ekolünü oluşturdu.

7. İlmî gelenekte eleştirel düşüncüyü geliştirmiştir.

8. Kadınların eğitim ve öğretiminde öncü olmuştur.

9. Peygamberimizin doktorlarından tıp bilgisi öğrenmiştir. (DK, s. 60)

Genç Bir Anne: Hz. Fatıma

1. Hz. Peygamber ve Hz. Hatice'nin en küçük kızı olup Mekke'de doğdu.

2. 20 yaşında iken Hz. Ali (ra) ile evlendi.

3. Çocukları sırasıyla Hz. Hasan, Hz. Hüseyin, Muhassin, Ümmü Gülsüm ve Zeynep.

4. Hz. Peygamber'in vefatından altı ay sonra 632 yılında vefat etti.

5. Arapçayı güzel konuşur, Arap edebiyatını iyi bilirdi. Yazdığı şiirlerden meşhur olanları vardır.

6. Hz. Peygamber'den (sav) hadis de rivayet etmiştir.

7. Peygamberimiz Kâbe'de namaz kıldığı esnada başına pislikler saçılınca onun yardımına Fatıma koşmuştur. (DK, s. 62)

Sorumluluk Sahibi Bir Genç: Esmâ Binti Ebi Bekir

1. Hz. Ebu Bekir'in kızı, Hz. Aişe'nin ablasıdır.

2. Mekke'de doğdu. İlk Müslümanlardandır.

3. Hz. Esmâ alçakgönüllü, cömert, nazik, ahlaklı genç bir Müslümandır.

4. Sevr mağarasında peygamberimiz ve babası Hz. Ebu Bekir'e yemek taşırken azık torbasının ipini evde unutunca torbayı kendi kuşağıyla bağladığı için "Zâtü'n-Nitâkayn" (iki kuşaklı) lakabıyla anılmıştır.

5. Ebu Cehil'in dayak atmasına rağmen babasının ve peygamberimizin yerini söylememiştir.

6. Peygamberimizden hadis rivayet eden bayan sahabilerdendir. (DK, s. 63)

Habeş Kralının Huzurunda Bir Genç: Cafer B. Ebi Talib

1. Peygamberimizin amcası Ebu Talib'in oğlu, Hz. Ali'nin ağabeyidir.

2. Mekke'de doğmuştur. İlk Müslüman olan gençlerdendir.

3. 2. Habeşistan hicretinin grup lideri olmuş ve eşikle beraber gitmiştir.

4. Amr b. As, müşrikler tarafından Habeş kralı Necaşi'nin aklını çeldirip Müslümanları kovdurmak için görevlendirilmiştir.

Din Kültürü Defteri -10

mustafatelli.com 16

5. Cafer b. Ebi Talib Habeşistan kralı Necaşi'yi ikna etmek için hitabetli bir konuşma yapmıştır.

6. Necaşi, bu hitabın üzerine Müslümanları müşriklere teslim etmedi.

7. Mute savaşında komutan Zeyd b. Haris şehit olunca yerine Cafer b. Ebi Talib geçti ve bu savaşta yaklaşık 40 yaşında şehit düştü. (DK, s. 64)

7.5. KUR'AN'DAN MESAJLAR: ÂL-İ İMRÂN SURESİ 159. AYET

Bu Ayetin İniş Sebebi: Uhud savaşında yerlerini terk eden okçulara peygamberimizin onları azarlamaması ve teselli etmesi sebebiyle yaptığı şeyin değerini vurgulamak için inmiştir.

İstişare: Herhangi bir konuda doğruyu bulmak için sahasında güvenilir bir uzmanın görüşüne başvurma demektir. (DTS, s. 184)

Tevekkül: İnsanın, yapacağı işlerde kendisine düşen görevleri yapıp her türlü tedbiri aldıktan, yeterli ve gerekli çalışmaları en güzel biçimde yerine getirdikten sonra sonucu Yüce Allah'tan beklemesine denir. (DTS, s. 365)

* Önce deveni bağla, sonra Allah'a tevekkül et." (Hadis-i Şerif)

8. DİN VE HAYAT

8.1. DİN VE AİLE

Din: Akıl sahiplerini kendi istek ve hür iradeleri ile hayırlı olan şeylere sevk eden ilahî emirler bütününe denir. (DTS, s. 60)

Aile: Aralarında gerçek bir akrabalık bağı olan sosyal faaliyetleri bir soy etrafında toplanmış olan gruplara aile denir.

Evlenme Ayeti

* "Aranızdaki bekârları, kölelerinizden ve cariyelerinizden elverişli olanları evlendirin. Eğer bunlar fakir iseler, Allah kendi lütfu ile onları zenginleştirir. Allah, (lütfu) geniş olan ve (her şeyi) bilendir." (Nur, 32)

Dinimizce Evlenmesi Yasak Olan Kişiler

* Anneleriniz, kızlarınız, kız kardeşleriniz, halalarınız, teyzeleriniz, erkek kardeşin kızları, kız kardeşin kızları, sizi emziren anneleriniz, süt bacılarınız, eşlerinizin anneleri, kendileriyle birleştiginiz eşlerinizden olup evlerinizde bulunan üvey kızlarınız size haram kılındı. Eğer onlarla birleşmiş değilseniz (nikâh ortadan kalktığında) kızlarını almanızda size bir sakınca yoktur. Kendi sulbünüzden olan oğullarınızın eşleri ve iki kız kardeşi birden almak da size haram kılındı; ancak geçen geçmiştir, Allah çok bağışlayıcı ve esirgeyicidir. (Nisa, 23)

8.2. DİN, KÜLTÜR VE SANAT

Kültür: Tarihsel, toplumsal gelişme süreci içinde yaratılan bütün maddi ve manevi değerler ile bunları yaratmada, sonraki nesillere iletmede kullanılan, insanın doğal ve toplumsal çevresine egemenliğinin ölçüsünü gösteren araçların bütünü demektir. (TDK, kültür)

Kültür İkiye Ayrılır:

Evrensel Kültür: Bütün insanlığa ait olan ve belli bir toplumun özelliğini taşımayan kültüre denir. Medeniyet olarak da adlandırılır. Bilim ve teknoloji, ortak kültür niteliğindedir.

Millî Kültür: Belli bir topluma özgü olan kültüre ise millî kültür denir. Bir milletin tarihini, duyguları vs. (DK, s. 79)

Dinimizin Kültürümüze Etkileri:

MİMARİ

* **Camî:** İbadet mekânı

* **Medrese:** İslâm tarihinde eğitim ve öğretim kurumlarının genel adıdır. (DİA, medrese maddesi)

* **Darüşşifa:** Hastane

* **Kervansaray:** Kervanların güvenliği ve konaklaması için anayol kenarında tesis edilen vakıf yapı. (DİA, kervansaray maddesi)

* **Sebil:** Çeşme

* **Türbe:** Tanınmış şahsiyetlerin mezar anıtlarına denir. (DİA, türbe maddesi)

* **Aş evleri:** Muhtaç ve fakirlere ücretsiz pişmiş yemek dağıtan yer veya kurum. (Wiki, aşevi maddesi)

* **Hanlar:** Kervansaraylar

* **Hamamlar:** Yıkanılan mekân

* **Küllîye:** Yukarıdaki tüm hizmet binalarının topluca bir arada olduğu yapıya küllîye denir.

* **Köprüler** vs.

MUSİKİ

* Tasavvuf musikisi

* İtri

* Dede Efendi	* Arif Hikmet
* Safiyyüddin el-Urmevi	* Tekbirler
* ilahiler	* Mevritler.

DİL

* Allah (cc), Peygamber	* Melek, Şeytan
* Cennet, cehennem	* Namaz, abdest
* Sevap, günah	* Hayır, Sadaka
* İnşallah, maşallah	* Tanrı misafiri
* Melek gibi insan	
* Allah kazadan beladan korusun	
* Allah acil şifalar versin	
* Allah rahmet eylesin vb.	

ÖRF VE ÂDETLERİMİZ

* Sünnet	* Selamlaşmak
* Bayramlaşmak	* Hastayı ziyaret
* Taziyede bulunmak vs.	

SANAT

Sanat: İnsanların evreni, yaşamı veya nesneyi hayal ederek estetik bir heyecanla ifade etmesidir.

EDEBİYAT

1. Şeyh Sadi (Bostan ve Gülistan)
2. Firdavsi (Şahname)
3. Dede Korkut hikâyeleri
4. Yusuf Has Hacı (Kutadgu Bilig)
5. Kaşkarlı Mahmud (Divan-ı Lügat-it Türk)
6. Ahmet Yesevi (Divan-ı Hikmet)
7. Ali Şir Nevai (Hazâinü'l- Meâni)
8. Fuzuli (Leyla ile Mecnun)
9. Yunus Emre (Divan)
10. Mevlana (Mesnevi)
11. Hacı Bektaş Veli (Makalat)

Başlıca Tezyinat Sanatları:

* Tezhip	* Hüsn-ü Hat
* Ebru	* Minyatür
* Çinicilik	* Oymacılık

Tezhip: Süsleme sanatına denir. 3 türü vardır.

- Geometrik şekillerle süsleme
- Bitki motifleriyle süsleme

- Güzel yazı ile süsleme.

Hüsn-ü Hat: Arap harflerinden doğarak İslâm medeniyetinde müstakil ve olağan üstü bir mevki kazanan güzel yazı sanatı. (DİA, hat) Yazan kişiye **Hattat** denir.

Ebru: Kitreli su üzerine serpilen boyalarla bezenmiş kâğıt ve bunu hazırlama sanatı. (DİA, ebru)

Minyatür: Genellikle el yazması kitaplarda yer alan ışık, hacim ve gölge kullanılmadan yapılan küçük boyutlu renkli resim sanatına denir. (DİA, minyatür) Minyatürde usta olanlar:

* Levni,	* Nigari,
* Seyyid Lokman	* Osman Kalender. (DK, s. 84)

8.3. DİN VE ÇEVRE

Çevremiz İçin Alacağımız Önlemler:

1. Çocuklarımıza çevre bilinci aşılamalıyız.
2. Sivil toplum kuruluşlarının etkinliğini artırmalıyız.
3. Ormanları çoğaltmalı ve korumalıyız.
4. Çevreye zarar verenler hakkında caydırıcı cezalar vermeliyiz.
5. Çöpleri ayrıştırarak geri dönüşümünü sağlamalıyız.
6. Temiz olup temiz olmaya teşvik etmeliyiz. (DK, s. 86)

8.4. DİN VE SOSYAL DEĞİŞİM

İSLAMİ HÜKÜMLERDE DEĞİŞİM

* İslam dininin hem asli hem de fer'i konuları vardır.

* Asli konular değişmezdir. Sorgulanamaz.

- Bu ön kabulü ve imanı gerektirir.

- Namaz, Abdest, Oruç, Zekât, Hac vs.

* Fer'i konular yerine, zamanına, topluma hatta kişiye göre değişebilen konulardır.

- Her zaman değişime açıktır.

Fer'i Konularda Hüküm Çıkarma Prensipleri

Maslahat: İnsanlığın yararına olan şeylerdir. (DTS, s. 224)

İstihsan: Genel ve yerleşik kuraldan ayrılıp olayın özelliğine uygun çözüm bulma metodu ifade eden şer'î delile denir. (DİA, istihsan)

Örf-Âdet: Toplumsal gelenek ve göreneklerdir.

Seddi Zera'i: Kur'an-ı Kerim ve sünnette yasaklanmış olan şeyleri işlemeye sebep olacak yolları ortadan kaldırma, kötülüğe giden yolu engelleme ilkesine denir. (DTS, s. 325)

* Allah Resulü: "Yol konusunda görüş ayrılığına düşerseniz, genişliğini yedi zira' yapınız." buyurmuştur. Fakat Hz. Ömer Basra ve Kufe'de yolları dokuz zira' yapmıştır.

* Fer'i konulara en güzel örnektir.

8.5. DİN VE EKONOMİ

Ekonomi (İktisat): Üretim, ticaret, dağıtım, tüketim, ithalat ve ihracattan oluşan insan etkinliğine denir. (Wiki, ekonomi)

İSLAM'DA HELAL KAZANÇLAR

* **Nafaka:** Bir şahsın normal ölçülerde, temel ihtiyaçlarının karşılanması için yapılan harcaması, geçimi için ayrılan para demektir. (DTS, s. 271)

* **Miras:** Bir şeyin bir kişi veya topluluktan diğerine geçmesine denir. (DİA, miras maddesi)

* **Zekât:** Dinen zengin olan Müslümanların dinî bir görev olarak her yıl mallarının ve paralarının yüzde iki buçüğünü ibadet niyetiyle, fakirler başta olmak üzere Kur'an-ı Kerim'in belirlemiş olduğu yerlere vermeleri. (DTS, s. 398)

* **Sadaka:** Allah rızası için yapılan maddi ve manevi yardımlara denir.

* **Hibe:** Bağış, bağışlama, bir şeyi karşılıksız verme, ihsan demektir. (DTS, s. 135)

* **Vasiyet:** Bir malın karşılıksız temlikini konu alan akid, bağış demektir. (DİA, vasiyet maddesi)

* **İnfak:** Allah'ın hoşnutluğunu kazanma niyetiyle harcamada bulunmak demektir. (DİA, infak maddesi)

* **Ödül.**

İSLAM'DA HARAM KAZANÇLAR

* Faiz * Hırsızlık * Gasp

* Rüşvet * Aldatmak * Yalancılık

* Zorlamak * Karaborsacılık * Kumar

* Başkasının sıkıntılı halinden yararlanmak

* Sömürerek kazanç elde etmek

* Ölçü ve tartıda hile yapmak

* Bilgisizliğinden yararlanarak elindeki malı ucuza almak

* Pazarlığı devam ederken bir başkasına fiyat vermek

* Müşteri kızdırtmak vs.

8.6. DİN VE SOSYAL ADALET

Adalet: Bir işi yerli yerine koyma, hak sahibine hakkını verme, hak ve hukuka uygunluk demektir. (DTS, s. 4)

Sosyal Adalet: Toplumun değişik kesimlerinde hayat standardı, gelir düzeyi vb. bir takım ölçülerin fırsat eşitliği çerçevesinde dikkate alınmasıyla sosyal alanda sağlanan denge durumudur. (TDK, sosyal adalet)

Sosyal Adalette Peygamberimizden Örnekler:

* **Muahat:** Hz. Peygamber'in Medine'de ensar ve muhacirlerden bazılarını birbirleriyle kardeş ilân etmesidir. (DİA, muâhât)

Not: Muahat ile 186 aile kardeş ilan edilmiştir.

* **Medine Anayasası:** Medine'deki farklı dinî, siyâsî ve etnik grupların katılımıyla hazırlanan, Hz. Peygamber'in devlet başkanlığında birlikte yaşamayı öngören siyâsî-hukukî belge. (DİA, medine vesikası)

8.7. KUR'AN'DAN MESAJLAR: ÂL-İ İMRÂN

SURESİ 103-105. AYETLER

Bu Ayetlerin İniş Sebebi

Peygamberimiz (sav) Medine'ye hicret edince Evs ve Hazrec kabileleri arasında kardeşlik anlaşması yaptı. Kışkırtmalara aldınıp tekrar savaşacakları esnada Peygamberimiz: "Ben aranızda olduğum hâlde cahiliyye davası mı güdüyorsunuz?" buyurarak kavgayı önlemiştir. Ardından bu ayetler nazil olmuştur. (DK, s. 96)

Emri Bil Maruf Nehyi Anil Münker: İyiliği emretmek ve kötülükten sakındırmaya denir.

Evs ve Hazrec: Medineli iki büyük kabile.

9. AHLAKİ TUTUM VE DAVRANIŞLAR

9.1. İSLAM AHLAKININ KONUSU VE GAYESİ

Ahlak: İnsanın yaratılışından gelen özellikleri ile insanların iyiliği için olan kuralların hayata geçirilmesi ile gerçekleşen iyi ve güzel davranışlara denir. (DTS, s. 9)

Teorik ahlak: Kötülüklerinden korunup iyi birey olmanın fikri boyutudur.

Pratik ahlak: Yaşanan, uygulanan ahlaktır.

Bireysel ahlak: Bireye ait olan ahlaka denir.

Sosyal ahlak: Komşulara, topluma, milletimize karşı olan görevlerden oluşan ahlaktır.

Siyasi ahlak: Devletimize ve vatanımıza karşı olan görevlerimizden oluşan ahlaktır.

İş ve meslek ahlakı: Çevreye, meslek ortamımıza, doğaya, canlı ve cansız varlıklara karşı davranış ve tutumlardan oluşan ahlaktır. (DK, s. 102)

İslam Ahlakı: İslam'da etik anlamı olan anlayış ve uygulamalardır. (Wiki, İslam ahlakı)

9.2. İSLAM AHLAKININ KAYNAKLARI

* İslam ahlakının temel kaynakları Kur'an ve Sünnettir.

KUR'AN'IN TEMEL AHLAK KONULARI

İyi Ahlaka Dair Örnekler:

* İyilik * Doğruluk * Dürüstlük

* Paylaşmak * Adalet * İffet

* Kardeşlik * Güzel söz söylemek

* Vakur olmak * Takva * İnfak

* Anne ve babaya iyi davranmak

* Kimsesizlere yardım etmek vs.

Kötü Ahlaka Dair Örnekler:

* Yalan söylemek * İftira etmek

* Cimrilik * Adam öldürmek

* Savurganlık * Bozgunculuk

* Çekememezlik * Gıybet

* Dedi kodu * Alay etmek

* Laf getirip götürmek

* Gizli sırları araştırmak

* Toplumun huzurunu bozmak vs.

9.3. AHLAK VE TERBİYE İLİŞKİSİ

Terbiye: Allah'ın "Rab" isminin bir gereği olarak, insanlara vahiy göndermek suretiyle eğitip geliştirmesi ve yetiştirmesine denir. (DTS, s. 361)

NEFSİ TERBİYE

* İnsan nefsi olan bir varlıktır ve onun terbiye edilmesi gerekir.

EMPATİ

* "Müminler birbirlerini sevmeye ve merhamet etmeye bir bedeninin organları gibidirler. Onların herhangi bir organı rahatsızlandığında, diğer bütün organlar bundan etkilenir." (Hadis-i Şerif)

DİĞERKÂM

* "Hiçbiriniz kendisi için istediğini (Mü'min) kardeşi için istemedikçe (gerçek) iman etmiş olamaz." (Hadis-i Şerif)

SEVMEK – MERHAMET

* "İman etmedikçe cennete giremezsiniz, birbirinizi sevmeyen de (gerçek anlamda) iman etmiş olamazsınız." (Hadis-i Şerif)

GÜVEN

* “Müslüman, insanların elinden ve dilinden emin olduğu kimsedir.” (Hadis-i Şerif)

BARIŞ

* “Birbirinize buğzetmeyin, birbirinize haset etmeyin, birbirinize arka çevirmeyin; ey Allah’ın kulları, kardeş olun Bir Müslümana, üç gündenden fazla (din) kardeşi ile dargın durması helal olmaz.” (Hadis-i Şerif)

9.4. İSLAM AHLAKINDA YERİLEN BAZI DAVRANIŞLAR

1. YALAN

* “Yalancılıktan kaçının. Çünkü ister ciddi olsun, isterse şaka yollu olsun yalan söylemek Müslümana yakışmaz.” (Hadis-i Şerif)

2. İFTİRA

İftira: Bir kimseye işlemediği bir suçu isnat etmek demektir. (DİA, iftira)

* “Söylediğim şey kardeşimde bulunan bir özellik ise ne buyurursunuz?” diyen sahabiyeye Peygamberimiz cevaben: “Söylediğin şey onda varsa onun hakkında gıybet etmişsindir. Ama eğer yoksa ona iftira etmiş olursun.” (Hadis-i Şerif)

3. MAHREMİYETİN İHLALİ (TECESSÜS)

Tecessüs: Bir kimsenin öğrenilmesini istemediği özel durumunu merak etmek, araştırıp soruşturmak demektir. (DİA, tecessüs)

* “...Birbirinizin kusurunu araştırmayın...” (Hucurât, 12)

4. GİYBET

Gıybet: Bir kimsenin aleyhindeki incitici, küçültücü söz ve davranışlara denir. (DİA, gıybet)

* “Göklerde ve yerde olanları Allah’ın bildiğini görmüyor musun? Üç kişinin gizli konuştuğu yerde dördüncüsü mutlaka odur. Beş kişinin gizli konuştuğu yerde altıncısı mutlaka odur. Bunlardan az veya çok olsunlar ve nerede bulunurlarsa bulunsunlar mutlaka o, onlarla beraberdir. Sonra kıyamet günü onlara

yaptıklarını haber verecektir. Doğrusu Allah, her şeyi bilendir.” (Mücadele, 7)

Nemîme (Koğuculuk): İnsanlar arasında kötülük amacıyla söz taşıma, kovuculuk yapma, gammazlık demektir. (DK, 114)

* “(İnsanlar arasında) laf taşıyan kişi cennete giremez.” (Hadis-i Şerif)

5. HASET ETMEK

Haset: Kıskanılan kişinin var olan imkânlarını kaybetmesi için kalpte bulunan temenni ve isteğe denir. (DTS, 124)

* “Allah’ın sizi, birbirinizden üstün kıldığı şeyleri (başkasında olup da sizde olmayanı) hasetle arzu etmeyin. Erkeklerin de kazandıklarından nasipleri var, kadınların da kazandıklarından nasipleri var. Allah’tan lütfunu isteyin. Şüphesiz Allah her şeyi bilmektedir.” (Nisa, 32)

Gıpta: Kişinin başkasının elindeki iyi şeylerin yok olmasını istemeksizin aynısının kendisinde de olmasını istemesine denir. (DTS, 106)

* “Ancak iki kişiye gıpta edilir. Bunlar, Allah’ın kendisine verdiği malı hak yolunda harcayan kimse ile Allah’ın kendisine verdiği (ilim ve) hikmete göre karar veren ve onu başkalarına öğreten kimsedir.” (Hadis-i Şerif)

6. SUİZAN

Suizan: Kötü zan, kötü niyet demektir.

* “Ey iman edenler! Zannın çoğundan kaçının. Çünkü zannın bir kısmı günahtır...” (Hucurât, 12)

Hüsni Zann: İyi zan, iyi niyet demektir.

7. HİLE YAPMAK

Hile: Aldatmak, sahtekârlık ve düzenbazlık demektir. Yapana hilekâr denir.

* “İnsanlardan alırken ölçüp tarttıklarında tam, onlara vermek için ölçüp tarttıkların-

da ise noksan yapan hilekârlara yazıklar olsun!” (Mutaffifin, 1-3)

* “İnsanların görüp aldanmaması için o ıslak kısmı ekinin üstüne çıkarsaydın ya! Kim bizi aldatırsa, bizden değildir” (Hadis-i Şerif)

8. İSRAF

israf (Savurganlık): Sahip olduğu şeyleri gereksiz yere tüketmek demektir. israf yapan kişiye Müsrif denir. (DTS, s. 178)

* “...Yiyin, için fakat israf etmeyin. Çünkü Allah israf edenleri sevmez.” (A'râf, 31)

9.5. KUR'AN'DAN MESAJLAR: HU-CURÂT

SURESİ 11-12. AYETLER

11. “Ey müminler! Bir topluluk diğer bir topluluğu alaya almasın...

10. İSLAM DÜŞÜNCESİNDE İTİKADİ, SİYASİ VE FİKHİ YORUMLAR

10.1. DİNÎ YORUM FARKLILIKLARININ

SEBEPLERİ

Din: Akıl sahiplerini kendi istek ve hür iradeleri ile hayırlı olan şeylere sevk eden ilahî kurallar bütününe denir. (DTS, s. 60)

* Dinin Kaynakları: Kur'an-ı Kerim ve Peygamberimizin Sünnetidir.

Din Anlayışı: Dinin temel kaynaklarının (Kur'an ve Sünnet) sosyal ve kültürel duruma göre yorumlanma ve yaşanma biçimine denir. (DK, s. 126)

DİN VE DİN ANLAYIŞININ FARKLARI

Din

*Vahye dayalıdır. *Evrenseldir.

*Tektir. *Değişmezdir.

Din Anlayışı

*Yoruma dayalıdır. *Bireyseldir.

*Çoktur. *Değişebilir.

DİN ANLAYIŞINDAKİ FARKLILIKLARIN SEBEPLERİ

1- İnsan Unsuru

*Karakteri *Kişiliği

*Duyguları *Bilgi birikimi

*Zekâ düzeyi *İlgileri

*Yaşadığı olumlu olumsuz tecrübeler vs.

2- Sosyal Ortam

*Ticaret toplumu *Tarım toplumu

*Sanayi toplumu *Şehir hayatı

*Gelişmiş toplum (bireyselci)

*Az gelişmiş toplum (merkeziyetçi) vs.

3- Kültürel Ortam

*Giyim-kuşam *Örf-adet

*Gelenek-görenek *Bilgi kültürü

* Emevi ve Abbasiler zamanında Yunan ve Hint kültürüne ait birçok eser Arapçaya tercüme edilmiştir. Bu fikirler Müslümanlar arasında taraftar bulmuş ve dinî metinlerin yorumlanmasına yansımıştır. (DK, s. 129)

4- Coğrafi Ortam

*İklim koşulları

*Yaşam standartları

*Köy yaşamına uygun fetvalar

*Şehir yaşamına uygun fetvalar vs.

5- Siyasi Ortam

* İslam dini siyasi konuları insanlara bırakmıştır. Bunlar;

a) İşi ehline verme b) Adalet c) İstişare

* Peygamberimizin vefatından sonra halifenin kim olacağı konusu sadece siyasi bir mesele olarak kalmamış ayet ve hadislerle desteklenmek suretiyle dini bir tartışma zemine kaydırılmıştır.

6- Dinî Metinlere Yaklaşım ve Onları Yorumlama

Muhkem Ayet: Manası gayet açık ve anlaşılır ayetlere denir.

Müteşabih Ayet: Birçok anlama gelen, açık olmayan, tefsirinde güçlük çekilen kelime ve ayete denir. (DTS, s. 268)

Örneğin;

1) Kur'an'da geçen “Allah'ın eli”:

- Allah'ın gerçek eli mi?

- Allah'ın gücü ve kudreti mi? Kastedilir. Yorumlandığı için.

10.2. DİNİ YORUMLARLA İLGİLİ BAZI

KAVRAMLAR

Mezhep: İslam dininin ayrıntılarına ilişkin konularda, kendine özgü kural ve metot geliştiren görüşler ve içtihatlar demektir. (DTS, s. 238)

Fırka: Siyasî ve itikadî mezhepler için kullanılan bir terimdir. (DİA, fırka)

Mezhep ve Fırka Arasındaki Farklar

Mezhep

*Genel bir kavramdır.

*Tüm dini konuları barındırır.

Fırka

*Özel bir kavramdır.

*İnanç ve siyasi konuları barındırır.

Fıkıh: İbadet, ceza ve muamelatla ilgili dinî hükümleri Kur'an-ı Kerim ve Hz. Peygamber'in sünnetinden çıkararak ayrıntılı delillerle bilme faaliyetine denir. Bu ilim dalıyla uğraşan kişiye Fakihi denir. (DTS, s. 95) Çoğulu Fukaha'dır.

İtikad: İnanmak, din adına tebliğ ettiği konularda peygamberi doğrulamak demektir. (DİA, itikad)

Kelam ilmi: İslam inanç esaslarını bozmak için yapılan saldırılara karşı İslam'ı korumayı amaç edinen ilme denir. (DTS, s. 200)

3 GRUP MEZHEP:

1. Fıkhi Mezhepler: İslam'ın ibadet ve muamelat esaslarıyla ilgili yorum yapan mezheplere denir.

*Temizlik *İbadet *Alışveriş

*Helal ve haramlar *Muamelat *Ceza vs.

2. İtikadi mezhepler: İslam'ın inanç esaslarıyla ilgili yorum yapan mezheplere denir.

*Allah'a iman *Meleklerle iman

*Kader ve Kazaya iman vs.

3. Siyasi mezhepler: Yönetimle ilgili konuları esas alan mezheplerdir.

*Cemel ve Sıffîn Savaşlarıyla siyasi ağırlıklı olan Haricî ve Şîî mezhepleri ortaya çıkmıştır.

NOT: Herkesin din ile ilgili bir görüşü olabilir. Ancak herkes din yorumcusu olamaz. Çünkü dini yorumlamak uzmanlık ve bilgi gerektirir.

10.3. İSLAM DÜŞÜNCESİNDE İTİKADİ VE SİYASİ YORUMLAR

İtikadi Mezhepler: İslam'ın inanç esaslarıyla ilgili yorum yapan mezheplere denir. (DK, s. 134) Temelde 2'ye ayrılır.

Ehl-i Sünnet

Şia

*Eş'arilik

*İmamiye

*Maturidilik

*Zeydiye

1. EHL-İ SÜNNET

*Sünnete bağlı olanlar demektir.

*İslam dininin temel konularında Hz. Peygamber'in sünnetine ve sahabelerinin yoluna uymayı benimseyenler demektir.

*Ortak adı, "ehl-i sünnet ve'l-cemaat" tir.

*Ehl-i sünnete mensup olanlara "Sünnî" denir.

Ehl-i Sünnetin Çıkış Sebepleri

1. Yunan medeniyetinden birçok eserin Arapçaya tercüme edilmesi,
2. Kur'an ve Hadislerdeki konulara yapılan itirazlar,
3. Akıl süzgeciyle Kur'an ve Hadisleri tekrar yorumlamaları,
4. Şia'nın mezhebinin görüşlerine alternatif olmak.

Ehl-i Sünnet'in Amaçları

1. Tevhit inancı hakkında doğru ve sağlam bilgi vermek,
2. İslam inanç esaslarını anlaşılır bir şekilde yorumlamak ve açıklamak,
3. İslam'a yöneltilen eleştirilere cevap vererek bu görüşleri çürütmek,

4. Hurafe ve batıl inançlara karşı bilgilendirmek. (DK, s. 134,135)

EŞ'ARİLİK

1. Ebu'l-Hasan Ali b. İsmail el-Eş'ari'dir.
2. 873 yılında Basra'da doğdu. 936 yılında Bağdat'ta vefat etti.
3. Mutezile mezhebinden ayrılıp kendi mezhebini kurdu.
4. "Makâlâtü'l-İslamiyyin", "el-İbane an Usulî'd-Diyane" ve "Risaletü'l-İman" önemli eserleridir.
5. Gazali ve Fahrüddin Razi en önemli temsilcileridir.
6. Eş'ariliğin Görüşleri:
 - * Kur'an'ın mahlûk değildir.
 - * İnsanın fiillerini yaratan Allah'tır fakat insan cüzi iradesi sahibidir ve eylemlerinden sorumludur.
 - * Allah'ın ahirette müminler tarafından gözle görülmesi caizdir.
 - * Halife atamayla değil, seçimle gelir.
 - * Kendisine dinî tebliğ ulaşmayan kimse, akılla Allah'ı bulmak ve iman etmekle sorumlu değildir.
 - * İyi ve kötü, güzel ve çirkin akıl ile değil, dinle ile bilinebilir.
 - * Büyük günah işleyen kimse günahkâr olur, fakat dinden çıkmaz. Böyle birinin durumu Allah'a kalmıştır, dilerse affeder.
 - * Yüce Allah'ın ayrıca ezeli bir tekvin yani yaratma sıfatı yoktur. Bu sıfat kudret sıfatının içindedir.
 - * Allah insana gücünün yetmeyeceği şeyleri yükleyebilir.
 - * Allah'ın fiillerinde sebep ve hikmetler olmayabilir. (DK, s. 135,136)

MATURİDİLİK

1. Ebu Mansur Muhammed b. Muhammed b. Mahmud el-Maturidi es-Semerkandi'dir.

2. 852 yılında Semerkant'ın Maturid kasabasında doğdu. 944 yılında Semerkant'ta vefat etti.

3. "Kitabu't-Tevhid", "Te'vilatu'l-Kur'an" ve "Kitabu'l-Mâkâlat" en önemli eserlerindedir.
4. Ebu Hanife'nin inanç konusunda koyduğu ilkeleri açıklayıp geliştirmiştir.
5. Türkiye, Balkanlar, Orta Asya, Çin ve Hindistan gibi bölgelerde yaygındır.
6. Türklerin tamamına yakını Maturidi'dir.
7. Maturidi'nin Görüşleri:
 - * Allah'ın (cc) ahirette gözle görülmesi Kur'an ile sabittir. Ancak onu görme keyfiyetsiz bir şekilde olacaktır.
 - * İnsan fiillerinde hürdür.
 - * İman dil ile ikrar, kalp ile tasdiktir. Dili ile ikrar eden, fakat kalbi ile tasdik etmeyen kişi Mü'min değildir.
 - * Amel, imanın bir parçası değildir. İman bir bütündür. Artıp eksilmesi söz konusu değildir.
 - * Devlet başkanı adil ve liyakatli olanlardan seçilir. (DK, s. 136,137)

2. ŞİA

1. Hz. Ali'nin imam ve halife olması gerektiğini, imamet ve hilafetin onun soyundan gelenlere ait olduğuna inanan mezhep ve görüşlerin ortak adı, Şiilik demektir.
2. Kербela'da Hz. Hüseyin'in (ra) şehit edilmesinden sonra ortaya çıkmıştır.
3. Müslümanlarının yaklaşık %10'u Şia'ya mensuptur. (DK, s. 138)

İMAMİYE

1. İmamet konusu İslam dininin esaslarındandır.
2. Hz. Ali, oğulları Hz. Hasan ile Hz. Hüseyin'i ve bunların torunlarını Allah'ın emri, Peygamberin de tayiniyle imam kabul edenlerin mezhebidir.

3. Diğer adı İsnaaşeriye'dir.

4. İnanç, ibadet ve toplumsal ilişkilerde İmam Cafer es-Sadık'ın görüşlerine dayandığından dolayı da Caferiye olarak da bilinir. Önemli Merkezleri

1. Irak'ta Hz. Ali'nin (ra) türbesi Necef
2. Hz. Hüseyin'in (ra) türbesi Kerbela
3. İran'ın resmî mezhebidir ve nüfusunun %90'ı bu mezhebe mensuptur.

On iki İmam

1. Hz. Ali
2. Hz. Hasan
3. Hz. Hüseyin
4. Ali Zeynel Âbidin
5. Muhammed Bâkır
6. Cafer-i Sâdık
7. Musa Kâzım
8. Ali er-Rıza
9. Muhammed et-Tâki
10. Ali en-Nâki
11. Hasan el-Askerî
12. Muhammed el-Mehdi

Ehl-i Beyt: Hz. Peygamber'in ev halkı ve yakın akrabaları demektir.

* İmamiye'ye göre dinin aslı beştir;

- 1- Tevhid 2- Nübüvvet 3- Adalet
4- İmamet 5- Mead

İmamet: Yönetme yetkisinin Ehl-i Beyt mensubu on iki imama Allah ve Hz. Peygamber tarafından verildiğine inanır.

Mead: Öldükten sonra dirilmeye ve ahiret hayatının gerçekleşeceğine inanmaktır. (DK, s. 138,139)

ZEYDİYE

1. Hz. Ali'nin (ra) torunu Zeyd b. Ali Zeynel Abidin'e nispet edilen Şia mezhebidir.
2. Fıkıh alanında Hanefi mezhebine yakındır.
3. Başlangıçta siyasi, zamanla inançla ilgili bir mezhebe dönüşmüştür.

4. Yemen nüfusunun yaklaşık %45'ini oluşturmaktadır.

5. Zeydiye'nin görüşleri:

* Allah (cc) birdir ve hiçbir şeye benzemez.

* Allah (cc) küfrü, zulmü ve adaletsizliği yaratmaz, insanlara sadece iyiliği ve itaati emredip kötülüğü yasaklar ve insanı kendi fiilinde serbest bırakır.

* Allah (cc), adaletinin gereği ya ebedi cennetle ödüllendirecek ya da ebedi cehennemde cezalandıracaktır.

* Büyük günah işleyen mümin, tövbe etmediği takdirde ebedi olarak cehennemlik-tir.

* Büyük günah işleyen kişinin arkasında namaz kılmak caiz değildir.

* İnsanlar, iyiliği emretmek ve kötülükten sakındırmakla sorumludurlar.

* Hz. Ali (ra), Hz. Peygamber'den (sav) sonra en üstün insandır.

Zeydiye'yi İmamiye'den Ayıran Özellikler

* Zeydiye'ye göre Hz. Peygamber (sav) devlet başkanı (imam) tayin etmemiştir.

* Devlet başkanı masum değildir. (DK, s. 140,141)

10.4. İSLAM DÜŞÜNÇESİNDE FIKHI

YORUMLAR

Fıkhi Mezhepler: İslam'ın ibadet ve muamelelat esaslarıyla ilgili yorum yapan mezheplere denir. (DK, s. 141) Temelde 2'ye ayrılır.

NOT: Bu yorumlar dinin özüyle ilgili değil ayrıntılarıyla ilgilidir.

NOT: Fıkhi mezhepler Peygamberimizden yaklaşık 2 asır sonra ortaya çıkmışlardır.

Başlıca Fıkhi Mezhepler Şunlardır:

*Hanefilik

*Malikilik

*Şafilik

*Hanbelilik

1. HANEFİLİK

1. İmam-ı Azam Ebu Hanife'nin asıl adı Numan b. Sabit'tir.

2. 699 yılında sahabe ve tabiin neslinin ilminin çok olduğu Kûfe’de doğdu.
3. 767 yılında Bağdat’ta vefat etti.
4. Kur’an-ı Kerim’in tamamını ezberledi.
5. “Fıkıh-ı Ekber” en önemli eseridir.
6. Yetiştirdiği öğrenciler; Ebu Yusuf, İmam Züfer, İmam Muhammed
7. Hanefilik Irak’ta doğan bir mezheptir.
8. Abbasiler döneminde Ebu Yusuf’un başkadi olması ile devletin başlıca fıkıh mezhebi olmuştur.
9. Afganistan, Pakistan, Türkistan, Buhara, Semerkant gibi Orta Asya ülkelerinde Hanefilik hâkimdir.
10. Türkiye, Arnavutluk, Bosna-Hersek, Yunanistan, Bulgaristan, Romanya, Hindistan ve Pakistan Hanefi mezhebine mensuptur. (DK, s. 142,143)

2. MALİKİLİK

1. Malik b. Enes, 712 yılında Medine’de doğdu ve orada yetişti.
2. Mescid-i Nebi’de dersler vermeye başladı. 795 yılında Medine’de vefat etti.
3. Medine’nin ruhunu iyi anlamış biridir.
4. “Muvatta” en önemli eseridir.
5. İmam Malik fıkhi yorumlarında Kur’an, sünnet, icma, sahabe sözü, kıyas, örf ve âdetleri delil olarak kullandı.
6. Dini hiçbir konuyu tartışmadığı için mezhebi yavaş gelişti.
7. Arap Yarımadası’nın Hicaz bölgesinde, Mısır, Kuzey Afrika ve Endülüs’te yayıldı.
8. İspanya’da Endülüs Emevi Devleti’nin resmî mezhebi oldu. (DK, s. 144,145)

3. ŞAFİİLİK

1. Muhammed b. İdris eş-Şafii, 767’de Ebu Hanife’nin vefat ettiği yıl Filistin’in Gazze şehrinde doğdu.
2. Küçük yaşta Kur’an’ı ezberledi.

3. İmam Malik’ten Medine fikhini, Hanefi olan İmam Muhammed’den de Irak fikhini öğrendi.
4. “Er-Risale” ve “El-Ümm” en önemli eserleridir.
5. Kur’an, Sünnet, İcma ve Kıyası delil olarak kullanır.
6. Türkiye’nin doğu ve güneydoğu kesiminde, Kafkasya, Azerbaycan, Hindistan, Seylan, Malaya Müslümanları arasında Şafii mezhebi bir hayli fazladır.
7. Endonezya’nın tek fıkhi mezhebi Şafilik’tir. (DK, s. 145,146)

4. HANBELİLİK

1. Ahmed b. Hanbel 780 yılında Bağdat’ta doğdu. 855 yılında yine aynı yerde vefat etti.
2. Kur’an-ı Kerim’i ezberledi.
3. İmam Şafi’den ve Hanefi olan Ebu Yusuf’tan ders aldı.
4. “Müsned” en önemli eseridir.
5. Dini delillerini ayet, hadis ve sahabe sözüne dayandırır.
6. Hadise dayalı fıkıh anlayışı hâkimdir.
7. Şia’ya karşı çıktığı için ehlisünnetin temsilcisi olarak kabul edilir.
8. Hicaz bölgesi, Irak, Suriye, Ürdün, Filistin ve Mısır’da yaygın bir fıkhi mezheptir.
9. Suudi Arabistan’ın da resmi mezhebidir. (DK, s. 146,147)

CAFERİLİK

1. Cafer-i Sadık 695 yılında Medine’de doğdu. 765 yılında aynı yerde vefat etti.
2. Hz. Hüseyin’in (ra) oğlu olan Ali Zeynelabidin’in torunudur.
3. Cafer-i Sadık, on iki imamın altıncısıdır.
4. Şia’nın İmamiye koluna mensuptur.
5. İmam Malik ve Ebu Hanife en tanınmış öğrencileridir.

6. Ehl-i Beyt imamlarını aşırı derecede yüceltmemiştir.
7. Hz. Ebu Bekir (ra), Hz. Ömer (ra) ve Hz. Osman (ra) hakkında olumsuz konuşan kimselere karşı çıkmıştır.
8. Ehl-i Beyt'in hadisleriyle Kur'an'ın anlaşılabilmesine inanırlar.
9. Kur'an, Sünnet, icma ve Akıl dinde delil olarak kabul edilir.
10. Mut'a nikâhı, çıplak ayağa mesh, 5 vakit namazı 3 vakitle cem, zekâtı din adamları eliyle toplamak, Muharrem ayında yas tutmak, 12. imam Mehdi kayıp olduğu için Cuma kılmamak, "türbet" ya da "mühür" denilen bir taşta secde etmek gibi dindeki farklı görüş ve uygulamaları vardır.
11. Irak, Lübnan, Pakistan ve Hindistan'da taraftarı çoktur.
12. Caferilik İran'ın resmi mezhebidir. (DK, s. 147,148)

10.5. KUR'AN'DAN MESAJLAR: NİSÂ

SURESİ 59. AYET

Ayetin İnış Sebebi

Abdullah b. Huzâfe (ra) sefer esnasında bir sebeple öfkelenmiş, emri altındakilere ateşin içine girmelerini emretmişti. Bazıları; "komutana (ulülemre) itaat edilir" derken bazıları; "Biz ateşten kaçarak Peygamber'e (sav) katıldık." diyerek reddetti. Durumu Resulullah'a (sav) arz ettiler. Resulullah, "Ateşe girseydiler kıyamete kadar ondan kurtulup çıkamazlardı. itaat ancak meşru emre olur." buyurdu. (DK, s. 149)

İtaat: Meşrû emir ve isteklere uymak demektir. (DiA, itaat)

- 1- Allah'a itaat (Kur'an-ı Kerim)
- 2- Peygamberimize itaat (Sünnet, hadis)
- 3- Ulülemr'e itaat (Devlet başkanı, kumandan, ana - baba ve âlimler)

Ulülemir: Her türlü sorunu Kur'an-ı Kerim ve sünnete dayanarak çözebilme yeteneğine sahip İslam bilgini demektir. (DTS, s. 372)

İçtihat: İslam fıkıh bilginlerinin, Kur'an-ı Kerim ve sünnetten yola çıkarak yeni problemlere yeni hükümler çıkarmalarına denir. (DTS, s. 157)

Dipnot:

(DTS): Dini Terimler Sözlüğü, Devlet Kitapları Müdürlüğü, Ankara

(DK): 10. Sınıf Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Ders Kitabı, Prof. Dr. Recai DOĞAN, Ankara, 2022.

(TDK): Türk Dil Kurumu Sözlükleri, <https://sozluk.gov.tr/>

(DiA): Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi, <https://islamansiklopedisi.org.tr/>

(Wiki): <https://www.wikipedia.org/>